VILNIUS. Šeštadienis 1928 m. Gruodžio mėn. 15 d. II metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS!

Pirmyn!

№ — 23-24 (30-31)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS
Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy I.
Skrzynka Nr. 115.
Nr. kaina 20 skt. Užsieniuose dvigubai.

EINA DU KARTUS Į MĖNESI

Interesantus redakcija priimineja kasdien, isskiriant šeštadienius, nuo 4—6 v. p.p.
Adr.: Niemiecka 1, Hotel Sokołowskiego.

Dveji metai fašistinės diktatūros Lietuvoj.

Bendri bruožai.

Š. m. gruodžio 17 sukanka du metai, kai musų krašte viešpatauja pagrobusi valdžią fašistų šaika. Ta niekadejų šaik, prisidengusi patriotiškais obalsiais ir pasivadinusi save išrinktais Lietuvai valdyti „Tautos vadais“ — jų žodžiais tariant, musų krašte pradejo **„naują tautišką era“**. Po dviejų, tos „naujos eros“, metinių sukaktuvių, regis, kad bereikalinga butų ir aiškinti, kas per sutvėrimas yra ta „nauja era“, musų krašto politiniame ir socialiniame gyvenime. Viena, kad musų krašto gyventojų dauguma, tos „naujos eros“ vaisius betarpiškai patyre per tą laiką o antra, kad tokių „naujų erų“ ne viena teko pergyventi musų krašto gyventojams istorijos eigoj. Pavyzdžiui pasitenkinsime primindami nors ir tą laikotarpį, kokį musų kraštas pergyveno nuo spaudos uždraudimo t. y. nuo 1864 m. iki 1905 metų. Juk tas laikotarpis, savo politiniais santykiais, kokius įvede carberniai pradedami Lietuvoj „naują erą“—yra panašus i dabartinę „tautos vadų“ vykdomą „naują erą“ musų krašte, kaip du vandens lašai. Skirtumas tik tame, kad vietoj rusiškų korikų Muravjovų, Kaufmanų—radosi „tautiški“ „lietuviški“ korikai — Smetonos, Voldemarai, Plechavičiai, Daukantai ir t. p. Gi tolimąjį Sibirą, kuriame supuvo ne vieno už laisvę kovotojaus kaulai—pakeite „tautiški“ Varniai, kur po dviejų fasištinio režimo metų, jau ne vienas Lietuvos liaudies sunus amžinai užmerke akis. Kas dedasi tuose „naujos eros“ rėmuose, aišku taip pat kiekvienam. Bet nežiurint to, vis delto pravartu atkreipti skaitytojų dėmesį į musų krašto padetį, kad paraginus juos juo greičiau padaryti iš to radikales išvadas.

Padėtis viduje.

Pradesim nuo padeties, kokia susidare musų krašto viduje, pagrobus fašistams valdžią. Pagrobę valdžią, fašistai pirmiausia pasistenge karo cenzuros pagalba užgniaužti spaudos laisvę. Lietuviška spauda, palyginus ją su kulturingesnių tautų spauda buvo primityviškam stovy ir toli gražu nevaidino to vaidmens visuomeniniame musų krašto gyvenime, koki vaidina kitur. Nesenai atgavusiam savo nepriklausomybę krašte, lietuviška spauda pamažu buvo pradejusi skinti sau kelią į liaudį ir dominti ją socialiniu musų krašto gyvenimu, ugdant jos tarpe politinį bei klasinį susipratimą. Paskutiniais metais, spaudos įtaką buvo galima pastebeti visur, nes liaudis tiesiog graibstė idejinę spaudą, vis labiau domėdamosi ją liečiančiais gyvenimo reiškiniais. Tuo tarpu musų fašistams, kurie grobe valdžia tam tikrais tikslais — spaudos laisvė butų buvusi peiliu, nes liaudis žinodama jų siekius ir darbus, nebutų jų pakentusi ant savo pečių. Todel, jie ir pasiskubino užgniaužti spaudos laisvę, kad plačios gyventojų mases nežinotų apie jų darbus. Kartu su karo cenzura, jie įvede ir karo stovį, kad tuo budu užkirsti kelią slaptai spaudai. Bet, kad jie galetų vykdyti savo kruviną politiką — tų dviejų ramščių t. y. karo cenzuros ir karo stovio buvo permaža. Todel jie pasirupino užkirsti gyvo žodžio įtaką į liaudį, uždarinedami visas pažangias organizacijas, jų susirinkimus ir be to pašalindami iš viešojo gyvenimo tuos kairiuosius bei aktingesnius veikejus, kurie tuo gyvų žodžiu galetų veikti, nušviesdami liaudžiai tikrą dalykų padetį. Tokia savo sistematinga vidaus politika, fašistų klika, susi-

dave savo kruvinų siekimų vykdymui patogias sąlygas. Bet, kad pasirodyti prieš užsienį, jog nieko blogo krašte nera — del visako paliko ant popierio pažangesnių organizacijų centrus, apstatytus šnipais ir „davė galimybės“ leisti laikraščius.

Tos jų politikos vaisius, kaipo perlus „naujos tautiškos eros“, po dviejų metų matome visi. **Šimtai nekaltų žmonių guli kapuose, šimtai nekaltai kankinami kalejimuose ir Varniuose ir šimtai skursta išguiti į svetimas valstybes**. Gi esantieji „laisvėj“—negeriau jaučiasi, kaip kalejime. Paskui kiekvieną neištikimą „tautos vadams“ vaikšto šnipas sekdamas kiekvieną žodį ir judesį. Kratos, ir areštai nesiliauja. Nori nuvažiuoti į kitą apskritį—registruokis policijoj ar komendantūroj. Ir taip be galo ir krašto. Toks policinis pilietinių laisvių varžymas taip sudemoralizavo per tuos du metu krašto gyventojus, jog šiandien žmones stengiasi vos dieną praleisti ir tiek. Apie rytojų mažai kas ir galvoja. Tų policinių sąlygų deka, veik visiskai apmirė musų krašto viešas gyvenimas. Bailesnieji sulindo iki ausų į žemę arba į karčiamas. Drąsesnieji nuejo į požemį. Karjerištai, kaip ir visuomet prisitaikė, užsikabindami Smetonos ženkliuką ant krutines. Kulturinis ir politinis gyvenimas apmirė. Žodžiu, ramu musų mužikiškoj Lietuvoj. O fašistams to ir norisi. Jie trokšta, kad musų krašto branduolis-liaudis, pramiegotų ir toliau ta kaimyninių tautų pažangą kokia matome XX amžiuj, lygiai kaip rusų žandarmerija troško, kad musų tauta pramiegotų, tai, kas carui dejosi nepatinkamo. O tamsią liaudį, savaime suprantama, kad daug lengviau jodyti, negu susipratusią.

Taip likę fašistai vieni viešame musų krašto gyvenime drožia „patriotiškus“ bubnus, kad toliau migdžius liaudį „tautiškomis“ pasakaitemis. Fašistiniai reksniai tik klykia: valio Smetona, valio Voldemaras, valio Plechavičius ir valio, valio be galo „tautos vadai“! Gi valiojami „Tautos vadai“ ir jų ramsčiai, vagia, plešia kas tik duodas ir kur tik duodas. Nutukę gi prabasičiai bei klebonai, taip pat nesnaudžia. Pasinaudodami katalikišku konkordatu, veisia jezuitus, lenda į mokyklas, stato bučius besimokinančiam jaunimui ir šaukia: **„Dievui ir Tėvynei“**, kas mužikiška šnekta reiškia: **klebonams ir fašistams**. Nuo tų ponų neasilieka ir nususę dvarininkai. Organizuoja bajoriškas sąjungas, kertą grąžintus miškus, supirkinėja iš naujakurių sklypus. Žodžiu, pamažu stengiasi grąžinti **poniją ir baudžiavą**.

Bendri luominiai reikalai, tuos visus musą krašto veltėdžius sujunge į vieningą frontą, atkreipta prieš darbo žmonių Lietuvą. Tas fašistiškai-buržuazinis frontas, prisidengęs „patriotiškumo“ skraiste ir vykdo minetą „naują erą“, deka kurios Lietuva per tuos du metus tapo grąžinta į caro vergoves laikus. Bet kartu reikia pabrėžti, kad tai dar tėra pradžia. „Naujos eros“ apaštalai pamažu ruošiasi dar prie kruvinesnių žygių prieš darbo Lietuvą. Paimkim nors ir tuos fašistų organizuojamus ginkluotus banditų burius, kaip „Geležinis Vilkas“, „Tautos gvardija“ ir t. t. Visa tai yra ruošimasis prieš darbo žmones, kad juos dar labiau prispausti ir apkalti verguvės retežiais. Vadinas, įsižiurejus į musų krašto vidaus padetį, tenka pasakyti, kad žengiama vis atgal, stumiant Lietuvą į tą kruvinos cariškos reakcijos laikotarpi, kokiame ji buvo 1864—1905 m.

Lietuvos padetis užsieny.

Fašistines valdžios užsienio politika paremta tuo, kad juo labiau but galima sustiprinti fašistinę diktaturą krašto viduje. Todel nenuostabu, kad vedant tokią avantiurišką užsieno politiką, Voldemaras, per tuos du metus spejo **izoliuoti** Lietuvą nuo viso pasaulio. Gi kas svarbiausia, tai nuo tų kaimyninių valstybių, su kuriomis Lietuva iki fašistinio perversmo palaike draugiškus santykius kaip pav. Latvija. Per tą laikotarpį nepadaryta jokios Lietuvai naudingos sutarties. Priešingai, Voldemaras važinejo į fišistinę Italiją, flirtavo su Musolini, veliau gi bučiavo popežiui kojas, darydamas su Ryma konkordatą ir atiduodamas musų krašto kulturinį gyvenimą į jezuitų rankas.

Likusioji gi užsienio politika buvo tai vedamos derybos su Lenkija. Tas derybas, Voldemaras visą laiką naudojo tam, kad sustiprinti fašistinę diktatura kraše. Mulkino ir tebmulkina liaudį, noredamas ja šovinizmu apakinti, kad nematytų kas dedasi krašto viduje. Tą dviveidiška Voldemaro politiką Vilniaus atžvilgu, paskutiniu laiku pradejo demaskuoti net dr. Alseika, kuris taip pat stovi ir už **„tvirtą tautišką valdžią“**. „Vilniaus Šviesos“ 7—9, straipsny „Vilniaus klausimu“ dr. Alseika rašo. „tas klausimas jau senai vartojamas partijų (buržuazinių Red.) lenktyniavime savo patriotizmui įrodyti, pastaruoju gi laiku jis virto priemone valdančiai partijai (tautininkų-fašistų Red.) sutvirtinti savo diktaturą“. Taip rašo Alseika, penkius metus išbuvęs Laikinojo Lietuvių komiteto pirmininku Vilniuj. Ir visai teisingai. Gi apie pačias derybas tas pats dr. Alseika rašo: „Giliau įsižiurėję į **oficiales derybas**, (pabraukta musų Red.) kurios dabar vedamos tarp N. Lietuvos ir Lenkijos, ištikrųjų matome ne patriotinį nusistatymą, kuris reklamuojamas vidaus politikos sumetimais, bet tik nusileidimus, ku-

rie de facto veda prie Vilniaus **klausimo likvidavimo"**.

Kaip matome iš tose citatese pareikštos nuomones, prie kurios nieko nenorime pridėti—visa fašistinės valdžios politika tiek viduje, tiek užsieny eina ta linkme, kad sustiprinti fašistinę diktaturą kuri yra vergovės jungu darbo žmonių Lietuvai. Be to, kruvina fašistine diktatura su visomis savo niekšybėmis, yra ir didžiausia kliutimi Lietuvos kulturinei, socialinei bei ekonominei pažangai, nes esant fašistiniam režimiui musų kraštas žengia ne pirmyn, bet atgal ir atgal kas kart didesniais žingsniais.

Revoliucinės demokratijos uždaviniai.

Akyvaizdoj tokios musų krašto vidaus ir užsienio padeties, pats savaime kyla klausimas: „Kas daryti?". Tiems, kurie šiandien yra vergų ir pastumdelių padėty ir kurie kitaip žiuri į musu krašto rytojų, tą klausimą „Kas daryti?" statėme nekartą spaudoje visapusiškai į jį atsakinėdami, nes nuo to klausimo išrišimo priklauso Lietuvos darbo žmonių geresne ateitis. Šiuo atvėju, tą atsakymą pabrešime ir bent kiek papildysim.

Pirmoje šio straipsnio dalyje pažymėjome, kad po priedanga „patriotiškumo" ir „tautiškų" obalsių susivienijo visos fašistiškai-buržuazinės Lietuvos grupės vieningan frontan, **kovon prieš darbo liaudį**. Bet juk tas veltedžių frontas tai dar ne visa Lietuva, nors jie ir stengiasi savy įasmeninti Lietuvą. Priešingai. Jų tėra mažuma. Gi didžiuma Lietuvos gyventojų yra darbo žmones, mažažemiai valstiečiai ir pažangesnioji intelegentija, kurie kartu suėmus sudaro žmonių masę, pavergtą fašistinio rėžimo, apstatytą šnipais, provokatoriais ir t. t. Kyla klausimas, ar ta gyventųjų dauguma, kurią šiandien visaip išnaudoja mineti veltėdžiai, taip pat sudarė stiprų ir vieningą frontą, kad jiems atsispirti ir nušluoti juos nuo Lietuvos paviršiaus? Tenka atsakyti, kad ne visai. Dalis drąsesniųjų liaudies sunų, žino savo pareigas ir randasi ten, kur jų vieta, t. y. priešfašistiniame kovos fronte. Gi, dalis ir tai didele dalis svyruoja, dreba ir nežino kas daryti. Ta žmonių grupe, taip pat yra nusistačiusi prieš fašistini režimą, bet del savo pasyvumo, tikrumoj fašistinę diktaturą remia. Prie dabartinio fašistinio režimo, vidurio buti negali. Arba dėtis su fašistais, arba stoti i revoliucinės kovos frontą prieš fašistus. Ta linija turi buti pravesta, ir čia yra pirmutinės revoliucinės demokratijos uždavinys Į jokius kompromisus, i jokius nusileidimus, negali eiti su fašistais, nė vienas doras ir sąžiningas pilietis, jeigu jis nenori užsitarnauti iš kovojančios ir pavergtos liaudies niekšo vardą. Šiandien, pareiga tų žmonių, kurie turi kaktoj akis matančias fašistines diktaturos šunybes ir kurie supranta ko fašistai siekia — organizuotis po revoliucinės demokratijos vėliava į stiprų ir nesuardoma priešfašistinį kovos frontą. Bet negana dar to. Tie žmonės, privalo kur tik gali, išaiškinti dabartinių diktatorių šunybes tiems, kurie nesupranta ir nemato viso to, del savo politinio analfabetizmo ar kokių nors kitų priežasčių.

Pravedus tokią deferenciaciją gyventojų tarpe ir suvienijus plačias darbo mases revoliucinės demokratijos ryšiais i vieną stiprų kovos frontą - gausime pusę atsakymo į aukščiau pastatytą klausimą: „Kas daryti?" Savaime suprantama, kad susijungus vieningan frontan snausti negalima. Reikia atsakyti ir antrą pusę klausimo. Antra puse atsakymo tegali buti tokia: **Versti visuotinu ginkluotu sukilimu fašistinę diktatura ir paėmus revoliucinei demokratijai t y. darbo žmonems, mažažemiams valstiečiams ir kareiv ams valdžią į savo rankas įgyvendinti musų krašte demokratiją, kaip ją supranta darbo žmones**. Todel revoliucines demokratijos švenčiausia pareiga suburti visas savo kovos jėgas aukščiau minėtų uždavinių įgyvendinimui, kad šios **antros fašistų sukaktuves, butų ir paskutinėmis.**

Krikščionys demokratai kryžkely.

Gruodžio 17 d. perversmas kr. demokratus pastatė į kvailą padėtį. Paskelbę save vienintelias Lietuvos kurejais ir papratę į Lietuvą žiureti, kaip klebonas į savo parapiją jie jau po 1926 m. gegužes rinkimų atsistojo pries klausimą—kas daryti? Ar išlaikyti demokratišką skraistę ir diskredituojant demokratišką vyriausybę bei sustiprinus savo propagandą per rinkimus atgauti virsenybę, arba perversmo keliu bandyti įkopti į valdžią? Ir viena ir kita kryptimi buvo stropiai rengiamasi. Paskutines dienas pries perversmą buvo beplintanti mintis sudaryti su liaudininkais koaliciją. Perversmas užbėgo už akių krikščionių ir liaudininkų koalicijai, todel krykščionys atsuko liaudininkams nugarą ir emėsi garbinti Voldemaro Plechavičiaus žygį. Bet kai Krupavičius su Smetona Seime bučiavosi, o veidmainybes simbolis Voldemaras jųjų rankas pereme, tur but nei Krupavicius nei kas kitas iš krikščionių nemene, kad tautininkai juos niekšiškai apgaus ir krikščionių pagelba įsistiprinę parodys jiems duris iš valdžios. Savo ruožu rukščionys prikibę, kad ir „pritarimo" keliu prie valdžios tikėjosi greit galesią tautininkus praryti ir atgauti savo seniau įsedetas pozicijas. Tautininkų smurtas kai kuriems krikščionims atrode gera proga, kun. dr. Steponavičiaus žodžiais betariant „i nevinnost sobliusti i kipital priobriesti". Bet tautininkai krikščionis apgavo ir ṗavarę juos is valdžios pradejo ir ant jų siundyti savo šunes—komendantus ir cenzorius. Užsiilkęs v. kontrolerius Milčius buvo net už pakarpos pastvertas ir iš gražaus v. kontrolleriaus kabineto į belangę patupdytas. Atsibudę opozicijoj krikščionys iki šiai dienai neturi vieningo nusistatymo. Eiti „pritarimo" keliu Voldemarui ponaujant reikštų atsigulti prieš jį ant pilvo ir laukti nuo tautininkų stalo trupinių. Bankrutuo-

lanti Ūk. Sąjunga, įvairus lašinių skutimo ir pinigų kalimo didvyriai sutiktų bet kokiomis sąlygomis plaktis prie tautininkų. Voldemaras iš savo puses gerai supranta, kad susidejus su krikščionimis tautininkų, o gal, neduok Dieve, ir jo paties įtaka greit but nusmelkta, todel jis krikščionims stato tokias pažeminančias sąlygas, kurių ne viena save gerbianti politine organizacija negali priimti. Be to „pritarimo" kelias pastatytų kryžių ant krikščionių demokratiškumo, kas kairiajam kr. demokratų sparnui taip pat nera vistiek. Kairiosiose partijose per mažai yra pasitikejimo krikš. demokratų demokratiškumu, bet tai yra klaida. Negalima užginčyti, kad krikš. demokratų eilese yra visa eilė įtakingų žmonių, kurių demokratiškumui nera jokio pamato abejoti. Tiems tai žmonems Voldemaro „pritarimo" kelias ir nera priimtinas. Opozicijos karsty krikščionys metesi į priešingą pusę ir sudarę su v. liaudininkais ir ukininkų partija „partijų lokarno" atakavo memorandumais tautininkus. Popieriniai suvial Voldemaro neįveike, ataka susmuko ir viskas liko kaip buvę. Krasto kuriamųjų jegų konsolidacija ir siandien yra ta pati kaip ir pernai partijų puolimo metu. Jei neskaityti padidejusio tautininkų įžulumo ir Voldemaro kaipo diktatoriaus įsistiprinimo tai nedaug ką matysim pasikeitus. Partijų derybos, jų lokarno, memorandumai ir t. p. viskas yra tusčios nevaisingos pastangos, kol tautininkai laiko savo rankose ginkluotą pajėgą ir nerodo noro jąja bet su kuo dalytis. O dalytis jie ir negali. Bet koks tautininkų įsileidimas į kompromisą juos žudo. Per dvejus metus tautininkai ieškojo atramos visuomenej, skaldė partijas, papirkinejo atskirus asmenis, organizavo jaunimą, mokytojus, ukininkus ir viskas be vaisių. Berods, tautininkai suspiete apie save partijų perejunus ir šiaip už pinigus perkamus žmones, bet ir Voldemaras žino, kad mėslu nepasiremsi. Net padoresnieji tautininkai atšąla. Nusivylimas galvojančiuose protuose kas kart daugiau įsigali. Be atramos visuomenej, prie visuotino pries juos įniršimo, netekę kariuomenes paramos ir nebegaledami naudoti issilaikymo tikslu teroro, tautininkai per trumpą laiką butų nustumti į užpakalį ir liktų kaip ir buvus nežymi grupe, kuri kitus „mokyti" ir aploti gal dar ir galetų, bet krašto valdyme butų niekis. Teisingai įvertindami savo jegas tautininkai ir laikosi įsikandę valdžios, nors krasto reikalai ir vieninga visuomenes nuomone reikalauja jegų derinimo. Viskas arba nieko yra tautininkų tikrenybė. Pašalinti tautininkus galima tiktai ginklu. Lietuvos reikalai, pavojus krastui is oro erkių užsisedusių ant musų krašto neįtikins, kad reikia grįžti prie demokratinių sugyvenimo formų. Tą supranta ir demokratiskoji krikščionių dalis ir reikia tiketis, kad demokratinis nusistatymas paims toje partijoje viršų. Tada tautininkų galas butų kur kas greitesnis ir įvyktų daug mažesnem aukom.

J. S.

Ekonominė katastrofa.

Didesnė pusė Lietuvos gyvena ekonominę katastrofą, sakoma, kad blogi metai kalti: Vasarojai žuvo, juos pagadino lietus ir šalčiai pakando; žiemkenčių negalima buvo įseti, nes vandenys laike apsėmę laukus. Žuvo linai ir semenys, o tas kaip žinoma sunkiai atsilieps į Lietuvos eksportą ir pinigų rinką. Jau ir dabar Lietuvos Banko apyvarta žymiai sumažejo. Prekybinio balanso pasyvas, kurį fašistai savo ponavimo laiku privede iki 50 milijonų su virsu, netrukus žymiai padidės, nes iš užsienių nesiliauja gabenę prabangos dalykus: šilkus, brangius kailius įvairius alkoholinius gerimus, visokius skanumynus ir t. t., tuo tarpu išvežti neturime nieko. Yra perteklius gyvulių ir mesos produktų, kuriuos galetume duoti užsieniui, bet jų niekas neima. Visos artimesnes ir tolimesnes valstybes, proteguodamos savo žemes ukį yra apsistačiusios aukstais muitais ir iš svetur gyvulių bei mesos produktų beveik neįsileiožia

Apie sunkią Lietuvos ekonominę padetį „tautos vadai" griežtai draudžia rašyti ir net kalbeti. Bet vien raštu ir kalbomis dalyko nepalengvinsi—reikalingi darbai. O tų darbų iki šiol nematyti Fašistiniai valdžios laikraščiai visą laiką ramino visuomenę, kad Lietuvoj derlius esąs geras. Ir tik pastaruoju laiku paaiškejo derliaus „gerumas" toks, kad šiaurinej Lietuvos daly apsejimui likusių neapsetų laukų reikesią seklų už *25 milijonus litų!* Vadinasi fašistines valdžios monai jau ir aklam paaiškejo.

Dabar imtasi rupintis labiau nuo nederliaus nukentejusiais ukininkais, juos žadama dalinai aprupinti reikalingoms pavasarį sėklomis. Bet apie sunkią darbininkų padetį neturinčių jau dabar ką valgyti nesigirdi ne žodžio. Fašistinei valdžiai Lietuvos darbininkai visiškai nerūpi: apie alkanus darbininkus tyli valdžia, tyli spauda ir tyleti verčiami darbininkai. Darbininkui sakoma — „buk tu alkanas ir nuogas, bet tau nevalia apie tai kalbeti, nevalia savimi rupintis, nevalia statyti niekam jokių reikalavimų!" Kas žin ar pagalvojo darbininkas, kovodamas už Lietuvos nepriklausomybę, apie tai, kad N. Lietuvoj jis taps nustumtas, paniekintas, žemiau gyvulio pastatytas?

Nederlius nera naujiena. Šymet nederlius ir su juo surištas badas aplanke ne vien Lietuvą. Bet kituose kraštuose tuo reikalu yra šis tas daromą Pavyzdžiui, musų kaimyninej Latvijoj, ryšy su nedarbu ir pragyvenimo brangenybe, darbininkai yra įteikę valdžiai ir seimui visą eilę reikalavimų, kurių tarpe svarbiausi: nuimti muitą įvežamiems javams; papildyti biudžetą tikslui išdavinejimo pigių kreditų Rygos savivaldybei ir darbininkų koperacijai; skubiai išleisti įstatymą apdraudimui darbininkų nedarbe; įsteigt viešųjų darbų fondą iš 5 milijonų latų (10 milijonų litų) ir t.t. Be to, įteiktas Rygos savivaldybei reikalavimas: organizuot darbininkų aprupinimą produktais per savivaldybes koperatyvus; padaugint kepyklų skaičių aprupinimui biednuomenes gera ir pigia duona; plačiai organizuoti viesuosius darbus, pritaikant juos vyrams ir moterims, mokant vidutinį paprasto darbininko atlyginimą; bedarbius ir jų šeimynas aprupinti duona ir kitais reikalingais produktais; organizuoti miško kirtimus ir pigiu kuru aprupinti biednuomenę; savivaldybes lešomis atidengti pigias valgyklas, nakvynes namus; bedarbius aprupinti butpinigiais ir t. t.

Tokius ir jiems panašius reikalavimus stato darbininkai apsigynimui nuo bado ir šalčio, ne tik Latvijoj. Ir kiekviena valdžia stengiasi tuos reikalavimus patenkinti.

O pas mus Lietuvoj ar yra kas nors panašaus? Nieko! Bedarbių skaičius kas dien didėja. Miestų ir kaimų biednuomenė, užsibaigus sezoniniams darbams jau pradejo badanti. Fašistine valdžia ne piršto nepajudino darbui ir duonai parupinti. Parazitai darbdaviai, pasinaudodami sunkią darbininkų bukle iki paskutinio mažina menkutes darbininkų algas.

Štai iš Biržų raso „L. Ž." 256 nr. kad „šiaurinej Lietuvoj padetis labai liudna, nes darbų perspektyvos daugiau negu pesimistines, kaimo biednuomene, išbaigusi savo maisto ir pinigų ištekllius, artinasi prie bado; nedarbo reikalas esąs aktualus ir opus. Pagaliau „L. Ž-nios" stebesi, kodel tokiu svarbiu ir skaudžiu reikalu Kaunas (fašistine valdžia) tyli, spauda nedrįsta prasižioti, lyg viskas šventoj Lietuvoj butų tvarkoj, lyg visi butų aprupinti darbu, turetų iki sotles pavalgyti".

Iš pacituotų „L. Ž." eilučių matyti, kad dalykas katastrofingas, jeigu jau net valst. liaudininkai pradejo kalbeti apie liudną biednuomenes padetį. Vienok kalbomis jų skurdaus gyvenimo nepalengvinsi. Antra gi, musų manymu, ne visai, tikslu, kai valst.—liaudininkai temato vien „nupuolančius doroj ir smurtą pavartojančius alkanus darbininkus", tuo tarpu, kai visą eilę tikrų sm rtininkų teriojančių Lietuvos kraštą, smurtininkų, kurie laiko pavergę Lietuvos liaudį, kurie iš darbininku atima visą jų turtą—sveikatą, ištraukia paskutinį duonos kąsnį, tuos smurtininkus p. V. liaudininkai yra linkę skaityti „dorais" tautiečiais.

Lietuvos darbo žmones ne akli. Jie mato, kad toj pačioj Lietuvoj ne visiem „blogi metai", nes vieni gyvena didžiausiame pert kliuje, gi kiti badu miršta! O tie vadinami „liaudies užtarejai" vieton stoti į kovos pozicijas pašalinimui smurtininkų apsedusių Lietuvą, ieško pas tuos pačius smurtininkus protekcijų ir gavę šiltas vietas, rašo suvargusiems, alkaniems darbininkams pamokslus apie „doros nupuolimą!"

Šiuo sunkiu laiku pirmon galvon reikia imtis priemonių Lietuvos darbininkus ir biednuomenę nuo bado ir šalčio apginti. Tačiau šių dienų Lietuvos valdovai yra tokios rušies, kurie darbininkams apart kalejimų kito nieko neduoda. Fašistiniai Lietuvos „vadai" ir „vadukai", per savo spauda su dideliu pasitenkinimu džiugauja, kad girdi, dabar Lietuvoj esą tyku, ramu gyventi, vyriausybes žygiams ir politikai visas kraštas pritaria, žodžiui na „šipke vsio spokojno"! O apie tai, kad prie jau esančių tukstančių alkanų bedarbių skaičiaus prisideda vis nauji ir nauji beduoniai, kaimuose, miestuose ir miesteliuose, kad fabrikantai „Bato" Falkovskio, „Nemuno" ir kitų fabrikų meto gatven darbininkus, „tautos vadams" nerupi. Anot „tautos vadų", statomi juk nauji kalejimai: kas iš darbininkų nepanores ramiai badu mirti, — ten rasis vietos!

Tai šitaip Lietuvos fasistiniai valdovai, šiuo ekonominės katastrofos metu galvoja apie darbininkų aprupinimą ir savo galvojimus remia darbais, pripildydami kalejimus vis naujais „nenuoramoms"!

Darbininkams nėra iš kur laukti pagalbos ir nelieka kito nieko daryti, tik sustiprinus savo jėgas stoti Lietuvos gyvenimo priešakin, nes kitaip, tiems kurie išliko fašistais neužmušti ir nesušaudyti priseis badu išmirti „tautos vadų" garbei ir tevynes labui.

O jus visi tie, *kam brangi laisve, kam rupi Lietuvos liaudies gerove*, kurie nesidangstot liaudies vardu karjerai ir savo asmens gerbuviui pasiekti, šiuo kritisku momentu esate šaukiami vargstančios liaudies, prisideti savo jegomis pašalinimui to smako, kuris jau du metai terioja Lietuvą ir smaugia Lietuvos darbo žmones!

P. Sakionietis.

Pilieti, ar žinai, kad surugusi smetona užnuodijo Lietuvos ora?

Reptilijų (Ropuolių) „teisingumas".

„Liet. Aidas" 196-me n-je džiaugsmingai skelbia „svarbų vyriausio tribunolo nutarimą". Kuo yra svarbus fašistams tas nutarimas, mes atpasakosime trumpai, nes skaitytojai ištisai skaitydami tą straipsnį vis tiek nesuprastų jo, neturedami advokatiškai išvirkščio proto. To nutarimo turinio prasme yra sitokia.

Vyriausias tribunolas, besitardamas del buv. krikščionių ministerio Petrulio bylos, kelti ar nekelti ją t. y. besvarstydamas, ar naudingos ar nenaudingos tautininkams fašistams Petrulio žulikystes, užkliuvo ir už „perversmų konstitucines reikšmes" ir išaiškino, kad gruodžio 17 dienos perversmas „konstitucines teises atžvilgiu" buvęs teisetas, taip pat buvęs teisetas ir seimo likvidavimas, nes, mat, „greta rašytosios statutines konstitucijos yra žinoma dar tam tikrų *konstitucinių faktų kategorija*, — faktų, kuriais gimsta naujoji valstybe arba kartais katastrofingai suardoma ir pakeičiama esamoji teisines valstybes konstrukcija". Aiškiau sakant, banditiškas užpuolimas iš pasalų pagrobimas smurtu valdžios, politinių savo priešininkų šaudymas, seimo išvaikymas,—visa tai, mokytų Lietuvos juristų nuomone, buvo „konstitucines teises atžvilgiu" teisetai atlikta, nes „pasireiškus tiems konstituciniams faktams, buvusi iki tol teisine konstitucinė konstrukcija nustoja veikusi", taigi ir nustoja „veikiančios teises pobudžio". Vadinasi, jeigu užpuolus ką iš pasalų, nusukti jam sprandą, tai tas asmuo nustoja veikęs ir, kadangi jis jau nekruta, tai ir neturi jokių teisių, o kadangi jis neturi jokių teisių, tai galima iškraustyti jam ir kišenius. Taip lygiai ir padare fašistai su visuomeniniu asmeniu — demokratine Lietuva, užsmaugdami ir dabar apgrobdami ją, o savo galvažudiškam darbui pateisinti pasisaukė mokytus žilus juristus.

Tie nelaimingi advokateliai, „iš didelio rašto išeję iš krašto", t. y. iš proto, fašistų masinami riebiu valstybinių jovalų, susigrudo apie to valstybinio jovalo lovio ir, sulipę į jį pirmutinemis kojomis, prabilo, pareikšdami atvirai savo kiaulišką išmintį.

Reikia manyti, kad Lietuvos, liaudis, paskelbusi kada nors *trečiąją*, t. y. *liaudies* konstitucija, nesiklaus tų mokytų advokatų nuomones. Ir mes galime jiems tik palinketi, kad vieton valstybinio lovio, jie, geriausiu atveju, butų visi, pradedant Remeriu ir baigiant Papečkiu, uždaryti į bepročių namus, nes ne kas kitas, kaip advokatai 1926 metais pražude Lietuvą ir advokatai dabar teisina jos grobikų darbus.

Kumštis.

Gydykime Lietuvos kuną nuo gangrenos!

Fašistų valdžia, jausdama, visur, aplink save priešus, kiek galedama stengiasi įsitvirtinti, nesigailedama jokių lešų ir, nesidrovedoma jokių priemonių. Tam tikslui skiria milijonus litų šnipams užlaikyti, nes jie dabar yra didžiausia jos atrama.

Į šnipų kadrą fašistų valdžia stengiasi įtraukti visus ir visokiais budais. Ir dabartiniu laiku, siaučiant, Lietuvoj skurdui ir badui, kai žmones už nelaimingą centą yra pasiryžę viskam, šnipų verbavimas fašistams sekasi neblogai. Dabar jau niekur nerasi Lietuvoj kampelio, kur netunotų, kaip voras, šnipas: šnipineja ir kunigas per išpažintį, ir valdininkas ir šaulys, ir davatka, ir pagaliau, paprastas darbininkas.

Ne tik miestuose, bet ir kaimuose visur pilna prisodinta šnipų. Kiekviename kaime yra bent po vieną tokį sutverimą, tai dažniausiai, visoki tinginiai ir valkatos, kai kurie kiek pasimokę „teveliu suneliai", kurie, tingėdami dirbti, ieško sau „tarnybų". Bet į šnipus yra užverbuota ir tokiu žmonių, apie kuriuos, iš pažiuros, sunku ir pamanyti, kad jis butų šnipas: žmogus, kaip žmogus, dirba savo darbą ir sedi ramiai vietoje, tačiau, kartais visai netyčiomis sužinai, kad jis šnipas.

Miestuose — dirbtuvese bei fabrikuose, valdžios įstaigose ir kiekvienoje vietoje, kur dirba ar gyvena

bent keli žmones, fašistų valdžia stengiasi tureti savo šnipą. Tokie šnipai, kurie dirbdami savo kasdieninį darbą, tik karts nuo karto pranešineja žvalgybai, kas darosi jų aplinkoje—kas yra kokio nusistatymo, ką kalba, ką mano, — gauna iš žvalgybos atlyginimo iki pusei savo paprasto uždarbio ir daugiau, žiūrint, kokios svarbos yra ta aplinka, kurioj jis gyvena. Nepranešęs nieko per istisą menesį, tegauna tračiąją dalį jam paskirto menesinio atlyginimo. Taigi suprantama, kad kiekvienas toks šnipukas stengiasi ką nors sušnipineti, kad nenustotų savo „algos". O jeigu negali nieko sušnipineti, tai imasi *provokacijos*: pats stengiasi ištraukti iš ko žodį, kad galetų tą žmogų apskųsti žvalgybai.

Šnipinejimo sistema, kaip blaurus šašas, yra užsiemęs ant viso Lietuvos kuno. Ir jeigų laiku nebus imtasi prieš juos radikalių (nuodugnių) priemonių, jie, kaip gangrena, sues visą kraštą, paversadami jį į lavoną, į puvesių krūvą.

Negana to, kad į šnipinejimą yra įtraukti tamsus žmones ir visuomenės atmatos, bet įtrauktas ir mokslus einąs jaunimas—gimnazistai ir studentai. Tat pagalvok, pilieti, kokią gali buti krašto ateitis, kur busimieji pryšakiniai krašto žmones bus išaukleti žvalgybos kloakoje ir su niekšo tradicijomis stos į viešąjį gyvenimą, ims valdyti šalį ir aukleti naują kartą, patys budami supuvę iki kaulų smegenų.

Ir nereikia mums siekti ne ateities. Pakankamai jau aiškiai matome ir dabar tos sistemos pasekas; žmones yra nugrimzdę iki paties gyvenimo purvino dugno ir braidžioja po jo kloaką be jokio pasibiaurejimo, nes neturi, jokių principų, jokių idealų, jokių doros taisyklių. Ir negali būti kalbos apie jokią dorą, kai vien už pinigus, už Judošiaus grašius, *krašto valdžia* siulo savo piliečiams ėsti ir skandinti brolis brolį.

Tad nereikia laukti paskutinio galo, kol ši gangrena sues viską, bet reikia visiems dar sveikiems piliečiams is paskutinosios stengtis pašalinti šitą ligą kad ir operacijos budų, jei jau paprastais vaistais negalima išsigydyti. Čia jau neužtenka paprastos priemones—saugotis. Reikia imtis aktingų žygių, paskutines priemones — fizines jiegos. Su tokiais niekšais kovoti tegalima ginklu. Tat organizuodami kovos burius, pastatykime jiems pirmutiniu uždaviniu, naikinti šnipus, nes jie, sededami tarp musų, paraližuoja mums rankas ir ardo musų darbą pačioje jo užuomazgoje. Pradeti reikia nuo pačių smulkiausių snipukų, nes jų yra daugiausia ir jie įkiriausi. Visa kova reikia pradeti nuo apačių, nes be jų negaletų fašistų viršūnes ne vienos dienos išsilaikyti. Ir todel, kai pakirsime fašistų aparato apačias, viršus nugrius pats, nes nebus kam jo remti. Naikinti reikia pradeti pačius nekenčiamiausius. Visuomenė, matydama musų teisingus ir griežtus žygius, atsipeikes iš dabartinio apmirimo ir padės mums.

Kumštis.

Skarmalo garbė

Rugsejo 29 d. kariuomenės teismas nagrinejo karininko Okulič-Kozarino bylą už Noreikos užmušimą. Noreika buvo tautininkų ir fasizmo sulas, jų centro komiteto pirmininkas, rodos, smetonines konstitucijos autorius ir monarchizmo idejinis šulas Lietuvoj. Noreika mokejo pagyventi, žinojo kokią galią turi pinigas, ir todel nesigailėjo Tytuvenų miškų, iš kurių turejo apie 4 milijonus litukų užsidirbti, žinoma, nuskriaudžiant musų biedną ir nuskurusią valstybę. Mat, Noreikos parduodamieji miskai priklayse ne dvarininkui Remeriui, bet valstybei. Noreika, nors ir advokatas, bet savo laiku buvo baigęs dvasinę seminariją, taigi buvo perrugęs klerikalizmo rauge. Okulič-Kozarinas užmuše Noreiką už tai, kad bekortuojant 3 valandą naktį, kada visu aštrumu veikia karo stovis, Noreika tą karininka pavadino „švancmajoru". Švancmajoras išsiemęs revolverį ir, gerai žinodamas, kad Noreika revolverio neturi, drąsiai paleido į jį visus šuvis, kiek turejo.

„Narsųjį" Okulič-Kozariną šoko pulti tautininkų spauda už jų idejinio vado nužudymą, bet karininkų kasta, susidedanti iš tokių pat švančmajorų, kaip ir Okulič Kozarinas, pagrasino pirstu ir pasake, kad Noreikos ner ko gailetis, sako, vienu b...lu bus mažiau, o Okulič-Kozarino jie neišduosią mat Kozarinas, anot kalbų, priklause Mačiuikos jačeikoms, kurios yra dabar vyresnes ir už tautininkų partiją.

Kariuomenes teismas teisia žmogžudį Okulič-Kozariną. Paskaičius spaudos pranesimą apie tą bylą,

---

VIETOJ FELJETONO.

I.

Kryžių Lietuva.

Kryžiai, kryžiai ir kryžiai. Lietuva katalikų šalis, tai kiekvienas žino, nekalbant jau apie kunigus, davatkas ir kitokias šventablyvas asabas. Kryžiai pakely, kryžiai patvory, kryžiai ant kapų, kryžių albomai ir visur tik kryžiai, kryžiai... O aplink tuos kryžius tamsi minia, taip tamsi, kaip okeano dangus laike audros, taip juoda kaip lapkričio menesio apsiniaukusi naktis ir taip purvina, kaip Lietuvos rudenio purvas nuo pat Mindaugo laikų.

Tą tamsiąją minią nuo senų laikų pažaboję ir jungu pamovę laike ir tebelaiko visokie svieto perejunai pradedant katalikais, toliau „tikrais" ruskiais, smailiais vokiečiais ir baigiant parazitais „tautininkais". Visi ją stumde, draske, minkė kaip kokią tešlą ar molį ir dare iš jos, ką tik panorejo.

Tai argi stebetina jeigu amžiams praslinkus, viso to rezulate šiandien mes matom, kad Lietuvoj vieniems kryžiai prikabinti prie krutinių, gi kiti patys prie kryžių prikalti merdeja. O visur aplinkui tamsi naktis ir tik kapai ir kryžiai stukso...

II.

Medalių gadyne.

Medeliai, medaliai ir medaliai. Kas iš Lietuvos piliečių nebus medalio matęs? Prie ruskio medaliais buvo apkabineti visi pristavai, visi zemskiai, visi uredininkai ir visi miestų šunes. Bet toji medalių gadyne jau buvo senai praejus. Lietuvoj stojo nauji laikai, medaliai išnyko: juos nešiojo pakaklej tik kai kurie Kauno, Šiaulių ir kitų miestų šunes. Iš to viskas ir kilo.

Štai vieną biaurią gruodžio menesio naktį, vilkams kaukiant ir pelėdoms šukaujant, nežinia iš kur, ar tai is saltos erdves ar iš karštojo pragaro atbildejo velnių išvytas vandalas. Žmones, kurie jį pažįsta sako, kad tai esanti tamsaus Lietuvos Užpalių kaimo išpera: biauri, šlyksti, kraujo ištroškusi baidykle.

Rytui dar gerai neišaušus, begdamas namo, nuo šalčio susikuprinęs ir vilnas pastatęs Kauno kudlius pribego telefono stulpą. Pakelęs koja ir atlikęs savo pilietines pareigas, kudlius pastebejo prie stulpo priklijuotą sekantį skelbimą:

Lietuvos šunes!

„Su didele širdgela žiuriu kaip retai kas iš jusų benenešiojate savo pakaklej medaliusl Pavojus Lietuvai iš to susidarė labai didelis. Lietuva atsidure kryž-

išeina, kad Okulič-Kozarinas yra herojus ginęs mundiro garbę ir t. t

Mums šioj byloj svarbu, kad žymi dalis Lietuvos karininkijos, kaip parode ši byla, yra senai sukempejusi kasta. Štai jums tos minties įrodymai. Kozariną savo noru gina ats. pulk. Žukas, kurs pats pasigyre, karo mokykloj auklejęs karininkuose tokį garbes gynimo budą pasisake, kad jis Žukas, butų „laimingas, jei atsisestų greta Okulič-Kozarino". Arba, tas pats Žukas sako: „Kapitonas pasielge, kaip pavyzdingas karininkas, nes yra krašto apsaugos ministerio įsakymas — pries chuliganus ir ginant garbę vartoti ginklą". Ką reiškia šie Žuko žodžiai? Juk Žukas, buvęs ministeris, priklausęs gan radikalei grupei — liaudininkams, o jo žodžiai yra toki pat, kokius kalbedavo carų kavaleristai iš paradinių pulkų. Matyt ir musų karininkiją jau suede kastos dvasia, jei jos atstovai mano, kad karčiamoje, prie kortų stalo, apygirčiame stovyje 3 val. nakties galima pulti ir užmušti beginklį, tik reikia buti karininku, tureti brauningą ir žinoti, kad ginant tokiose apystovose „garbę", priešininkas yra beginklis. Ir tai anot Žuko ir Zaskevičiaus yra garbes gynimas! Ne garbes gynimas, tik geda, didele geda už tokius karininkus, kurie šitaip gina ir teisme žmogžudžius. Geda visai Lietuvos karininkijai, kuri nesugeba savo garbes apginti ten, kame tukstantį kartų ta garbe įžeidžiama, nesugeba savo ir savo krašto garbes apginti nuo smurtininkų-fašistų. Mes suprantam, kad *tik kraštui ginti nuo priešų ir smurtininkų karininkai ir kariuomene yra gavusi ir devi ginklą.* Šiuo klausimu, karininkijos gangrena, turi kiekvienas tikras demokratas susirupinti.

Kitas dalykas tai tos sąlygos, kuriose galejo atsirasti Okulič-Kozarinai. Noreikos, ju šaudymaisi ir užmušimai. *Mes gyvename sutemas.* Liaudis užsmaugta tyli. Karo cenzuros, viešos ir atviros valstybes vyrų prostitucijos skyvaizdoje, dalis visuomenes susidemoralizavo, sukriko ir paseke tas viršunes. Vadinasi, musų Lietuvoje reikia atidaryti duris ir langus, *reikia pačiai darbo ir vargo visuomenei stipreti ir tvarkytis,* ir pasijutus savyje jegų, išdikinti ir išvedinti užnuodintus ir pasmirdusius musų valstybes gyvenimo kampus.

Be Olšauskų ir Kozarinų bylų eina visa eile kriminalių nusikaltimų: jų dabar tukstančiai. Chuliganizmas dabar virto herojizmu. Prienuose metama bomba į mokytoją. Vilkaviškyje girti fašistai revolveriais sudauže gatveje keliolikę žmonių, — trumpai sakant, kur tik pažvelgsi, visur eina dorinis iškrikimas, neregeta demoralizacija. Tai šių dienų Lietuvos gyvenimo vaizdai!

N.

Geriausis šiandien patriotas Lietuvoje tas, kuris už keletą litų savo brolį fašistams parduoda!

Fakto šviesoj.

Turime daug įvairių įvykių, bet tylime ir tylimenes satrapų despotija nepakenčia visuomenes nuomo, nes. Surakino ir apleido parazitais, kurie eda musų gyvą kuną, bet krustelti negalime.

Štai neseniai tapo nužudyta Birštone Ustjenovskiene. Iš lupų į lupas eina kalbos, kad tą biaurų darbą padaręs pralotas Olšauskas. Kalbama, kad pralotas Olšauskas tą dieną iš Birstono kalno, kur jiedu su nužudytąja moterim buvo nuėję, jis grįžęs vienas, purvinas, tuojau sedo į automobilį ir, kaip žemę pardavęs, tyledamas pardume į Kauną. Pats Olšauskas prisipažįsta, kad jis tą dieną tikrai buvo Birštone, kad paskui skubiai išvyko į Kauną, o iš Kauno tą pa'į vakarą išdume į Žemaitiją. Jo pasipasakojimas „Liet. Žin." bendradarbiui skamba falšivai ir suktai, jis skundžiasi, kad jį visuomet šmeižę socialistai, jis pirštu rodo į kitus asmenis. Na, argi ir čionai socialistai kalti? O žmones dar smarkiau kalba, kad Ustjanovskienės dukte ir sunus tai esą tikri praloto vaikai, nes su ponia Ustjenovskiene pralotas gyvenąs jau porą desėtkų metų.

Eina kalbos, kad ministerių kabinetas svarstęs Olšausko bylą, mat popiežiaus nuncijus Bartolėni griežtai parcikalavęs valdžios nutrinti bylą, kad išgelbejus katalikų bažnyčios organizaciją nuo skaudaus

---

kely, nes medaliai iš po jusų kaklų, per apsileidimą magistrato, baigia nykti. Mano, kaipo jusų veisles atstovo šventa pareiga ginti jusų teises šiuo tragiškiausiu medalių nykimo metu.

Todel pildydamas šią pereigą pasiryžau save pasiskelbti *šunu vadu.*

Pasiemęs šią sunkią pareigą pasižadu šventai ją pildyti iki visi Lietuvos užkampių šunes nebus apdalinti medaliais"!

Antanas Smetona.

1926 m. gruodžio m. 17 d. Kaune.

Kudlius nuleidęs koja pesimistiškai nusičiaudejo ir apsidairęs tare sau:

„Spiaut man ant tavęs ir tavo medalių norisi, kuomet pilvas tuščias"!

O „vadas" pažadus vistik pildo, nes gavus paskutinį transportą Čekoslovakijoj užsakytų 50 tukstančių medalių, baigiama apkabineti visi Lietuvos miestų, miestelių ir kaimų šunes.

III.

Zoologijos sodas bei muziejus.

„Tokiam kraštui, kaip Lietuva, savaime aišku, kad šale botanikos sodo reikalingas butinai dar ir zoologijos sodas bei muziejus. Ir tatai turime pasirupinti, pakol pas mus dar yra kas į jį įdeti. Turi buti iš anksto gerai pagalvojus parinkta atatinkama mokslo ir gamtos atžvilgiu vieta.

„Šiandien mes matom, kad jau baigia nykti žoledžių veisles, zubrai, briedžiai, stirnos ir k., bet tai butų dar puse bedos, tie gyvuleliai ilgo amžiaus, o jeigu pas mus ir isnyktų, tai rasime kituose kraštuose ir galesime parsigabenti. Vienok didžiausi ir nepataisomu skriauda butų visai tautai, nuostolis mokslui ir priaugančiai kartai, jei nepasirupintume apie esančia Lietuvoj *žmogedžių* veislę.

„Ta veisle, pasak žinovų, nevaisinga ir neilgo amžiaus. Be to, nereikia pamirsti, kad apart Abisinijos tik musų Lietuvoj toji veisle besilaiko ir tai, kaip mokslininkai pastebejo, ji sparčiais suoliais eina prie išnykimo.

„Įrengus zoologijos sodą bei muziejų, Europai butų dideliausi sensacija ir mes nuo turistų neapsigintume: jie plauktų iš visų pasaulio kraštų, o Lietuvos ekonominė bukle imtų kilti, kaip ant mielų"!

Ši Kauno Universitete skaityta lekcija nenuėjo vejais. Tikri tautos sunus pareme mokslą ir po nekurio meto, iškilmingai tapo atidarytas zoologijos muziejus (mažam kraštui zoologijos sodas neįmanomas). Jis dar toli gražu nera pilnas, bet jau kitais metais

smugio. Bet čia jau ne valdžia negali nieko padaryti; jau ir davatkos visur įsitikinę, kad Olšauskas kaltas —ir tiek.

Sąryšyje su Ustjanovskienes nužudymu pradeda kilti aikštėn ir kitos praloto nuodemes. Visai atvirai kalbama, kad „Saules“ gimnazijos gimnazistes, kur direktoriauja pralotas, gerai pažįsta jį, kaipo gerą ir vaisąingą vyrą, nes jis nepraleidžis ne vienos, kuri turi standesnę krūtinę ir apskritesnes kuno formas. Praloto tarnaite esanti gera šitų jo „žaislų“, liudininke ir taip pripratusi, kad jau nelaiko pralotui užsiimineti su mergomis ne už grieką.

Kodel įvyko ši tragedija? Apie tai visaip kalbama. Sakoma, buk pralotas metęs Ustjanovskienę ir susigyvenęs su kita moterimi — kaž kokia vienuole. Is to poniai Ustjanovskienei kilęs pavydes ir ji prigrasinusi pralotui viešu skandalu. Jų santykiai taip įsitempę, kad p. Ustjanovskienė galejusi ir žadejusi pražudyti pralotą ne tik kaipo veislinga, patento vertą, patiną—vyrą, bet pasisakiusi, iskelsianti aikštėn visus jo šposus (praloto darbus caro ochrankoje, įvairius šmugelius ir t. t.). Tat reikejo Olsauskui gelbeti ne tik savo kailį bet ir bažnyčios klero garbę — Štai kodel buvusį pasmaugsta ponia Ustjanovskiene.

Kad praloto Olšausko byloje veikia Roma per savo įgaliotinį Kaune visai aisku. Nes jeigu Ustjanovskienę butų užsmaugęs koks paprastas Jurgis, tai prokuratura butų jau seniai jį sudorojusi ir patupdžiusi. O dabar kaž kokia magiška jega stabdo tardymo aparatą. Kaune eina kalbos, kad policijos sferose sakoma: „duokite mums laisvas rankas, ir per dvi valandas pralotas su visais reikalingais jo kaltes įrodymais atsitups į kalejimą“.

Mums šioje byloje tenka kostatuoti faktą, kad visuomenei nevalia šneketi, nevalia patikrinti, kas kaltas už šią biaurią žmogžudystę, kas „Saulės“ gimnazijos sienose tvirkina musų jaunąją moterų kartą. Mums svarbu, kad fašistų režimas, matyt pridengs didelę žuvį bet už tai mažos žuvytes — žmones už menkniekius ištisais metais vargsta kalejimuose. Svarbu ir tai, kad lietuviškas klerikalizmas' genda ir puva ne tiek nuo uodegos, kiek nuo galvos, nes ir tariamasis pralotas yra vienas svarbiausių klerikalizmo galvų Lietuvoje.

P.

Iš priešfašistinio fronto.

Nesenai Kaune ir visoj Lietuvoj labai plačiai ir gerai organizuotai viena ir ta pacia diena išplatinta 1 ir 2 numeris lapelio „Piliečiai! Štai teisybe“! Matyt, ta apystova, kad tie lapeliai taip plačiai pasklido po visus sluoksnius, taip sujaudino „Lietuvos Aidą“, kad jis, matyt, valdžios liepiamas, tiems lapeliams paskyre savo ižangos strapsnį, kuriame svaido grasinimais. Kaip ir visuomet „L. Aidas“ meluoja apie spaudos ir opozicijos rolę. Pas mus nera nei spaudos laisves, nei opozicijų. Todel ir susilaukta tokio lapelio, „L. Aidas“ grasina, kad „kaip tik išsiaiškinsią, kuri opozicijos organizacija prie sito darbo prisidėjo, tai tikrai teks ją sulyginti su Lietuvos priešais“. Toliau kalbama, kad dabar nelaikas esą, keisti vyriausybę ir kad siekiant to, esą negalima opozicijai naudotis „Lietuvos priešų priemonėmis“. Arba „Lietuvoj tarp savęs kovojančios politinės jegos turi atminti, kad jos kovoja ne su musų tautos priesais, bet tik su tos pačios tautos kitaip galvojančiais“.

Tai mat, kokio begėdisko melo imasi „L. Aidas“. Mes savu žaru norime paklausti: kokiomis priemonėmis tautininkai kovojo su teisetąja demokratine valdžia, kai jie gruodžio 17 padąre ginkluotą perversmą? Kaip vadinosi ir vadinasi tie dabartinės valdžios veiksmai, kuriais pries kitaip manančius Lietuvos piliečius buvo pritaikinti karo lauko teismai, Varnių stovykla, cenzura ir kitos tokios priemones? Juk visais šiais atvejais ir dabar fašistai veda kruviną kova ant žut-but su kitaip galvojančiais, veda tikrą pilietinį karą prieš kitaip manančius pilečius! Taigi lapelų „Piliečiai, štai teisybe!“ autoriai pilietinio karo su fašistais metu ne kiek nenusidejo tautai ir kitaip galvojantiems.

Kai del tų lapelių turinio, tai juose yra, matyt, daug nemalonios teisybes. Ta teisybe bado akis, todel fašistai taip sujudo del to. Mes galim tik viena tvirtai pasakyti: kaip tik Voldemarui ir jo fašistams ima gresti koks pavojus jie tuojau ima kalbeti apie išorinius priešus. Vadinasi, ir dabar, tur but, jie tapo į jautrią vietą užgauti jei taip krupteleįo.

Žinokite, Lietuvos budeliai, kad jusų priešai sedi čia pat Lietuvoje ir net pačiame Kaune, jūsų panosejel

D—tis.

žadama išstatyti, apart vilkų, barsukų, šernų ir svarbiosios *žmogedž,ų* veisles iškamšas.

Zoologijos muziejuje, stiklinese spintose žadama išstatyti užsienio turistų apžvalgai sekantį eksponatai.

I grupe, *dryžuoti patinai*: Voldemaras, Smetona, Plechavičius, Glovackis Skorupskis, Kalmantavičius, Musteikis.

II grupe, *visai juodi*: . . . .

III grupe, *margi* . . . .

Del antrosios ir trečiosios grupes žmogedžių vardų, Kauno universiteto terminologijos komisijoj kilo nuomonių skirtumas. Todel teks palaukti iki mokslo vyrai galutinai vardus nustatys.

IV.

Mulkintojų kermošius.

Pagal paredko Kauno karininkų karčiamoj Ramovej pagimdytos girtos „konstitucijos“ 54 paragrafo, musų Augustinui gime mintis sudaryti „tarybą“, arba kaip lietuviai ja vadina — mulkintojų kermošių, kurio vadu (dabar visur vadai madoj) paskirtas liliputas Šilingas. Biografų daviniais šis vyrelis paeinąs iš nusikaltusios dorai mergužes, kuri, kokiam tai baronui parsidavusi už *šilingą*. Bet del paties „vado“ tiek to — jis yra visai mažas žmogelis, tai apie jį ir kalbeti daug netenka. Mums svarbiau jo padejejai.

Vos tik pasklydo gandai, kad bus sudaryta „Valstybes taryba“, tuojau sujudo Lietuvos aristokratai, taip vadinami melynojo dramblio kraujo dvikojai iš „bajorų sąjungos“. Po jų pradėjo nerimauti visi tie, kurie savo pakaklej nešioja blekinį „gediminą“. Neatsiliko ir krikščionys demokratai su liaudininkų vadais — visi panorejo buti Šilingui padėjėjais Tuo tarpu padejejais yra paskirti Janulaitis, Šliupas, Remeris, Ciplijauskas, Masiulis ir k. Viso labo padejejų busia apie 20. Tiems ponams busia paskirtos aukščiausios algos ir didžiausi činai, — taip pasake finansų ministeris Tubelis.

Musų žiniomis dabartine „valstybes taryba“ yra tik bandymas: jei gerai pavyks ir jei Lietuvos piliečiai kęs, tai šis mulkintojų kermošius bus padarytas *įstaiga leisti įstatymams*.

Nepersenai „tautos vadai“ pleškino dešimtims tukstančių brošiurų, kad reikesią tautos atsisklausti, o dabar jau visai be tautos žinios sudarė „valstybes taryba“.

Pagalvokime, kuriuo budu, laikui atejus, vainikuosime tą mulkintojų kermošių!

Džiugas.

„Išpiaukit 3000—valdysit ramiai“!

Išmintingas generolas Radus-Zenkevičius po gruodžio 17 d perversmo dave tautininkams „gerą patarimą“—sako, išpiaukit 3000 savo priešininkų ir tada galesite sau ramiai valdyti, nebebus kas bedaro opoziciją. Piovimo garbintojas, garsus generolas, gana teisingai pasake. Jei kurį papiausi tas jau opozicijos tikrai nebedarys. Tautininkų nelaimei jie tuo patarimu tik dalinai tepasinaudojo. Jie neisdrįso visus 3 tukstančius piauti is sykio, bet po truputi opozicijai kraują nuleidžia — vieną nušauna, kitą ilgiems metams į kalejimą pasodiną, kitą vel ištremia, nuo tarnybos pašalina, šnipais apstato arba į Varnius nuveža. Tautininkams taip išsižiuri patogiau — mažiau triuksmo, o nauda jiems rodosi ta pati. Juk ir kalejime sededamas opozicijos nebepadarysi, o pasedejęs porą metų ant Plechavičiaus duonos tautiskame kalejime gausi džiovą ir pats numirsi. Smetonos valdžia tokiam opozicininkui nepasigailes net per valdiska kalejimo kapelioną paskutinį patepimą suteikte, jei, žinoma, kas nores tą paskutinę „tevynes dovaną“ priimti. Po poros metų valdymo, pasirodo kad vis tik Zenkevičius nemelavo. Jo metodas—išpiauti 3000—gal ir but buvęs geresnis, nes dabar po 2 metų bus virš 3000 siaip ar taip nuo tautininkų valdžios nukentejusių, o opozicija ne tik nemažeja, bet, priesingai, auga. Dabar ir 3000 piauti per velu, nes vargiai bepataikysi tikruosius, ką tuoj po perversmo dar butų buvę galima padaryti. Per 2 metus daug aktingų politinių veikejų įbaidyti teroro sulindo po sluotos, o jų vieton po grindų susirikiavo nauja opozicijos armija, Kariuomenej, valdininkijoj, dirbtuvese, kaimuose, miesteliuose, dažnai po pat tautininkų nosimi organizuojasi galinga demokratiška opozicija ir jos niekaip negalima suregistruoti. Nors žvalgyba ir turi kelias tukstantis fotografijų įtariamų asmenų, bet ta tikroji opozicija vis nesiduoda pagaunama. Nera dar sugalvoto mechanizmo žmogaus mintims issifruoti, o mušimai ir įvairus suimtųjų kankinimai nevisuomet duoda aiskius įrodymus. Tenka kramtyti nagus ir gailetis, kad per mažai „piove“; užtat dabar tautiskoji žvalgyba, įtužusi ant nepagaunamos, augančios opozicijos, seists ir kiekvieną įkliuvusį į jos nagus žiauriausiomis priemonemis kankina. Veltui. Mikulskio, Nadzeikos, Mažeikos, Burnecko ir desimčių kitų pralietas kraujas, šimtai kalejimuose kankinami, vargstantieji ištremime ir badaujantieji emigracijoj ugdo naują opoziciją. Piaukit nepiovę—galo jums, Lietuvos niekintojai, vis viena nebeišvengti!

Stasys Rudminas.

95 procentai žvalgybininkų yra pasiruošę „tautos vadus“ pasmaugti, tik bijo, kad veliau patiems netektų virves paragauti.

Keistas apdovanojimas.

Latvijos „Socialdemokrats“ iš 7/VII, del apdovanojimo Smetonos ordenu raso:

„Lietuvos demokratiniuose sluoksniuose sukelė nusistebejimą apdovanojimas Smetonos Latvijos trijų žvaigždžių I ruš. ordenu. Imant galvon taip pat ir kitų kaimyninių valstybių vadovaujamų asmenų apdovanojimą reikia manyti, kad šis aktas yra draugiškumo išreiškimas kaimyninei tautai jos priešakinio piliečio asmeny, kaip lygiai ir dėkingumo ženklas už nuopelnus Latvijos demokratines respublikos labui. Taciau šiuo atveju, ordenas Smetonai vis tik nepriguletų, nes „prezidentu“ jį išrinko ne tauta, bet saujele fašistinių karininkų, kurie padare perversmą ir kurių rankose faktiniai randasi Lietuvos valdymo vadžios. Smetona nera tas vyras, kuris butų vertas reprezentuoti tautą. Tą jis ir pats labai gerai žino, nes rinkimų keliu jis tokios vietos niekuomet neužimtų. Prievartos budu suvarytos žmonių mases ir sensacijų megejai provincijos gyventojai, kurie Smetoną „sveikina“ jam važinejant po provincija nieku budu neisreiškia visos tautos valios.

„Be to · kokie gi tie nuopelnai Latvijos demokratines respublikos labui? — Ar tai tas, kad Lietuvos fašistų kalėjimuose vargsta nemažas skaičius Latvijos piliečių-politinių suimtųjų? Ar tai tas, kad Smetona vaišingai prieme demokratijos grioveją Poni? Ar tas, kad jis ankstesniais laikais savo organuose „Vairas“ ir „Lietuvis“ vede aiskią liniją prieš suartejmą su Latvija kaipo brolių tautą arba kaip jis pats sakesi — sentimentalę politiką?—Už šiuos „nuopelnus“, kaip išsireiškė vienas iš senesnių visuomenės darbuotojų, Smetonai labiau tiktų ant kaklo ne ordenas, bet kai kas kita Ką jis turejo galvoj šitaip sakydamas nesunku suprasti (Virvę „Pirm.“ Red.).

„Bet jeigu apdovanojimas įvyko vien tik del to, kad turejo buti apdovanoti *visi* kaimyninių valstybių galvos, tai kodel ordeno nepaskyrė Stalinui, kuris jį tur but labiau yra užsitarnavęs negu Smetona?

„Suprantama, jeigu imti domen Musolini apdovanojimą Lačplešo ordenu 1 rus, tai viskas yra aišku ir tolimesniai žodžiai butų bereikalingi“ (kabutes visur „S-ts“).

Antanas Endriuška
22 m. amžiaus.

Skuodo socialdemokratų organizacijos komiteto sekretorius, nukankintas fasistais 1928 m. spalių m. 23 d.

Šnipas nebepavojingas tik nušautas.

BEVARDIS DARBININKAS.

PRIESPAUDOS RUDUO.

Ruduo atėjo. Ir šaltas šiaures vėjas
gailiai pravirko tėviškes laukuos.
Zvarbi šalna. Pageltę lapai klydinėja...
O Lietuva — šalis, paskendusi varguos!
Sunki šiais metais buvo vasara,
matyt, ir Dievas danguje pasimirė.
Nors buvo daug maldų, nors daug pralieta ašarų
bet vargo žemes nieks dangui nebeprisiminė.
Tu tarnavai pas buožę, darbininke,
bet buožė vidur vasaros tave išvijo,
nes metai blogi, vasara lietinga,
ir pašaro, esą, pristigs galvijams.
Dabar, kai pro skyletas lušnos sienas
tu pajutai šiaures audrų gaudimą,
jau supratai: ne tavo tiktai vieno: —
kiekvieno darbininko lygiai toks likimas...
Šalis verguves sunkų jungą kenčia,
visiems ginklais užčiauptos teises, burnos.
Despotai juokdamies liepia kalbet rožančių
ir mulkina tave visur, kaip durną.
Ne tik šį rudenį, šią žiemą, ši pavasarį, —
tu visada kentesi badą, skurdą, šaltį!
Šalin mesk skundus, aimanas ir ašaras,
bet protestus ir revoliuciją pakelki!
Tau pavesta sukurt Darbo Respubliką.
Laisvoj Respublikoj nebus nei bado, priespaudų, nei maro.
Į maištą agituok plačiausią darbininkų publiką —
r griaukite visi tą šlykštų jungą Voldemaro!

1928 m. lapkričio men.

Laiškai iš Lietuvos.

Opiais musu lietuviško gyvenimo klausimais. *)

(Laiškai).

2. Apie politinę situaciją musų krašte.

Pirmame laiške *„apie žmones ir idejas"* pabrėžem, kad visuomeniniame gyvenime, *žmones kaipo to gyvenimo kurėjai ir griovėjai negali buti ramus kaip avys vedamos į skerdyklą, bet privalo buti žmones,* jeigu jie nori žengti pirmyn ir gyventi pilnu kulturingu gyvenimu pagrįstu *laisves, lygybes ir tiesų desniais.*

Šitame laiške norime pasidalinti su skaitytojais mintimis apie musų biedno, mužikiško krasto politinę situaciją, kuri daugeliui lig šiol dar nera aiški.

Bi kokia laisvesne ir griežtesne akcija, paprastai, gyvenime iššaukia juodą reakciją. Taip visuomet dejosi istorijos eigoj, taip atsitiko ir po visos eiles politinių bei socialių revoliucijų, įvykusių baigiantis didžiajam karui, kuris darbo pasaulį išmaudė didžiausiuose kraujo klanuose. Viso pasaulio buržuazija pamačiusi, kad darbo mases nešinos raudonas pergales veliavas žengia prie realizavimo socialistinių idealų gyvenime,— sumobilizavusi savo paskutines jegas pastojo darbininkiškai pergalei kelią ir prisidengusi patriotizmo skrasite paskelbe mirtiną kovą. Tos socialines kovos rezultatai buvo nevienodi. Vienur laimejo juodoji reakcija ir ant darbo masių lavonų, buržuazijai laikinai pavyko pastatyti savo „tvirtoves" pavydale fašistinių ir pusiaufašistinių diktaturų. Kitur ta kova nedaejo iki galui ir susitvėre naujos, arba paliko senos, nejudintos, taip vadinamos demokratinei buržuazines respublikos, kuriose lemiančią įtaką faktinai turi buržuazija. Tretur gi, laimejo darbo mases ir paskelbusios savo diktaturą, vargais negalais kurią naują, socialistišką gyvenimą.

Tos socialinės bei politines kovos, ne paliko be įtakos ir musų kraštui, atgimusiam ant „griuvesių" priešk arines Rusijos. Bet plačiųjų liaudies masių nelaimei, jį užliejo juodosios pokarines reakcijos bangos, jau pačių gimtuvių pradžioje. Pradžioje reakcija buvo pasireiškusi bent kiek silpniau ir Lietuva, prieš reakcionierių norą, tapo pakrikštyta demokratine Respublika. Toje Respublikoj, vadinamoj demokratine, *nors ir labai sunkiai,* bet vis delto iki 1926 m. gruodžio men. galejo reikštis visuomeninių jegų diferenciacija ir jų įtakos pasireiškimas krašte. Bet kuomet musų krašto buržuazija ir visokie reakciniai gaivalai pamate, kad prie tokios politines santvarkos slysta jų pamatas iš po kojų ir, kad visuomene savo daugumoj ir ypač priaugantis jaunimas krypsta į jai nepageidaujamą socialistinei-demokratinį fronta — po trečiųjų rinkimų į Seimą nutare ieškoti „naujų" politines santvarkos formų musų kraštui. Nedrįsdami ar bijodami reakcinei klerikalinės Lietuvos visuomenes vadai, vedami klasinių interesų, siekti savo tikslo atvirai, — prisidengę „patriotizmo" ir „tevynes gynymo" skraistėmis, pradejo organizuotis ir kelti „patriotiškus" aliarmus, tuoj po rinkimų į trečią Seimą. Visi tie jų klyksmai, buvo taikomi į vieną vietą: t. y. į koalicinę valdžią, kad greičiau ją nuvertus ir nedaleidus pasireikšti kokiomis norins reformomis liaudies naudai.

Tos reakcines ir klerikalines buržuazijos politikos, visiškai nesuprato musų socialistinei demokratines visuomenes atstovai ir į tai žiopliškai žiurejo pro pirštus, leisdami jai siekti savo tikslo. Del to reakcija visai lengvai savo tikslo pasieke. 1926 m. gruodžio 17 d. be jokių sunkumų *užgrobe valdžią į savo rankas* ir paskelbe taip vadinamą „naują erą", iš pamatų pakeisdamą lig tol buvusią politinę Lietuvos santvarką išimtinai savo naudai. Iš taip vadinamos demokratines Respublikos, *neliko ne šešelio.* Ją pakeite kruvina fasistinei klerikaline diktatura, po „Demokratines Respublikos" iškaba užsieniui. Vadinas, juodajai reakcijai musų krašte pavyko atsiekti to, ko ji sieke; t. y. jai pavyko *pakeisti politinę Lietuvos santvarką, savo luominių interesų naudai.*

Tie musų krašto politiniai „veikejai", kurie dėka fašistų laviravimui bei demagogijai, tose visose politinese machinacijose, daromose pastaraisiais metais musų krašte, lig šiol tejžiuri vien „patriotizmą", bet ne luominius buržuazijos ir klero interesus — yra arba trumparegiai, arba paskutiniai niekšai ir liaudies siekimų provokatoriai. Dviejų metų fasistinių diktatorių politikos keliai, galejo jau kiekvieną įtikinti, kad jų liejamos „patriotiškos" ašaros del visos tautos konsolidacijos ir tam panašių dalykų—yra slykščiausias melas ir liaudies mulkinimas, po kuriuo slepiasi grobuoniški buržuazijos, nuskurusių dvarininkų, klebonų ir kitokių parazitų luominiai reikalai. Ta gi, antri metai

*) Red. prierašas: Autorius tilpusio „Pirmyn" 21 nr. laiško „Studentija ir socialistinis judėjimas", praso tolimesnius jo laiškus talpinti po antgalviu: „Opiais mūsų lietuviško gyvenimo klausimais".

vadinamoji „patriotiška" komedija yra buržuazinis barškalas, kuriuo norima juo ilgiau išlaikyti nukreipus liaudies domesį nuo realių musų gyvenimo reiškinių esmes, kad sustiprinus savo pozicijas. Apie tuos fašistiniai-buržuazines politikos siekimus labai gerai žino krikščionių demokratų blokas ir dešiniųjų valstiečių liaudininkų viršunes ir visai sąmoningai padeda juos realizuoti. Minetų grupių „opozicine" komedija link fašis.ines diktaturos yra vaidinama susitarus su fašistiniais diktatoriais, tų liaudies masių apgaudinejimui ir provokavimui, kurios dar lig šiol nenustojo tikejusios savo „vadais". Ir jeigu šiandien fašistai laiks nuo laiko išbrauko „Rytą", jį konfiskuoja, arba pasodina p. Bistrą porai valandų į kalejimą — tai butų perdaug naivu manyti, kad visa tai daroma del kokių nors programinių ar principinių skirtumų. Nieko panasaus! Jokių *skirtumų* tarp Voldemarų, Smetonų, Daukantų is vienos puses ir tarp Bistrų, Krupavičių, Toliušių ar Janulaičių iš kitos puses — *nera*. Jei lig šiol nedaeita iki „susitarimo" tarp tų buržuazinių grupių atstovų ir jei nesudaryta koalicija — tai tik todel, kad dar tam neatejo laikas ir kad nepribrendo prie to tų masių po litine nuotaika, kurios aukščiau mineti „opoziciniai" ponai atstovauja. Bet štai p. Janulaitis, jau rado galimu atsiseti į fašistines tarybos krežą, kaipo atstovas. Gi tų grupių spauda, ir gi nesnaudžia. „Brendina" savo mases „politiniai", skiepydama jose pažiuras apie taip vadinamą „tautos konsolidaciją", ap e koaliciją, kaipo vienintelę *išeitį ir kelią link taip vadinamos demokratines tvarkos „atstatymo"*. Skaitykim tik nuodugniau „Rytą", „Lietuvos Žinias" tai ten rasime, kad tokios pažiuros vystomos netik tarp eilučių, bet ir juodu ant balto išreikštose eilutese. Ko noreti nuo „Ryto", jeigu štai ir vilniškis p. Alseika, liaudininkiškos visuomenes atstovas savo laikrašty „Vilniaus Šviesoj" Nr. 7—8 vis dar primena tuos gražius romantiškus laikus „... *kada daug buvo kalbama apie valdančios partijos susitaikymą su opozicija, apie stiprią koalicinę valdžią, (!) kuri turetų visos tautos pasitikėjimą ir tokiu budu butų atstatyta tautos konsolidacija ir demokratine tvarką" (!!)*. Iš tos ištraukos matome, kaip gražiai rašoma apie tuos laikus, kada „daug buvo kalbama" apie susitaikymus ir tam panašius dalykus, stiprios valdžios sudarymo reikalu. Nereikia manyti, kad čia tai taip sau kalbama, be jokio sąmoningo tikslo. Tikslas aiškus. Išdirbti skaitančioj publikoj, (dargi šiek tiek liberališkoj) pažiuras apie stiprią koalicinę buržuazijos valdžią, sužadinti skaitytojų tarpę norą tokios valdžios ir tuomi nuplauti fašistinius budelius visuomenes akyse, kad su jais ramiai but galima sedeti, turint *stiprią valdžią*, (Žinome gerai ką reiškia buržuazijos supratimu „stipri valdžia") be to dar koalicinę, reiškia, dar labiau smaugti ir žudyti visus tuos „nenuoramas", kurie tai valdžiai nebutų paklusnus. Tokie tai yra buržuazijos ir klero apetitai, visų tų *politinių machinacijų esmėj*. Tik vieni tuos apetitus moka paslepti kiek gudriau, o kiti pasisako atvirai. Tai ir visas *skirtumas*. Varnas varnui akies dar niekad neiškirto ir, tur but, neiškirs. Nes prie tokio žygio neleidžia jo įgimtas instinktas. Tas pats yra ir buržuazijos tarpe, visai neatsižiurint į tai, kokiais žodeliais ir per ką ji kalbetų į plačias liaudies masės ir pažangų darbininkišką jaunimą. Bet visai kitaip dalykai atrodo tikrenybej, kai *ponas* susiduria su *mužiku*, tuomet išnyksta ir patriotizmas ir broliškumas. Tuomet lietuvis. bet ponas Smetona, ramiai įsako šaudyti taipos lietuvius, bet mužikus, kurie išeina beginkliai į gatvę ginti savo teisių, kovoti už geresnį buvį. *Broliškumo tuomet nera, lygiai kaip jo nera ir visuose buržuazijos ir ponijos santykiuose su darbo žmonemis*. Čia kryžiuojasi klasiniai bei luominiai reikalai. Nuo tų luominių reikalų kryžiavimosi paeina ir visas politinis bei socialinis skirtumas tarp darbo žmonių ir ponijos. Ponija nori laikyti darbo žmones tokioj padety, kuri duotų jai daugiausia pelno ir suteiktu prabangos gyvenimą. Jai visai neapeina ar ten delto koks grįtelninkas, darbininkas ar smulkus valstietis turi ką nors esti ar ne.

Tai štai iš kur įšeinant reikia žiureti ir visus politinius gyvenimo reiškinius. Jei mes iš čia pažvelgime ir į musų krašto paskutinių dviejų metų politinę padetį — tai ji kiekvienam pasidarys daugiau negu aiški. Kiekvienas ją supras, kas lig šiol nesuprato. Paaiskes ir tos visos „patriotiškos" komedijos, svajones apie stiprias koalicines valdžias, ir tam panaslos machinacijos. O ta visa politinė musų krašto vidaus padetis turi buti daugiau negu aiški darbo masems, kurios tas visas machinacijas labai skaudžiai atjaučia ant savo vargo pečių. Jei liaudis nesusipras laiku ir jei neišsiaiškins tos politines spekuliacijos kokia šianden vyksta musų krašte — tai reakcija ateity dar labiau užguls ant visos pažangesnes musų krasto visuomenes. Nes dabartinis, atrodantis migluotu, politinis laikotarpis musų krašto gyvenime yra pereinamu. Reakcinė buržuazija daro jį tycia miglotu ir neaiškiu, kad kol susipras liaudies mases — įsistiprinti ir įgyventi musų gyvenime tai, apie ką buržuazija svajojo užgrobdama valdžią į savo rankas. Buržuazija, kaip minejom buvo nepatenkinta, kad Lietuvoj yra demokratine santvarka, prie kurios buvo bepradedą isigaleti radikalesni visuomenes sluoksniai. Tą santvarką, formaliai pavyko jai pakeisti. Dabar ji stengiasi ją įkunyti musų krašto gyvenime ir stabilizuoti savo padetį pripratiniti prie jos žmones, siandien dar reiškiančius nepasitenkinimą valdžia. Tais keliai eidama, buržuazija nori užtikrinti sau šiltą ateitį, užkertant kelią socialistinei ir radikalei demokratinei įtakai, viešame musų krasto gyvenime. Štai ko nori ir ko siekia musų buržuazija ir kunigai pradedant Smetonais, Tumais, Krupavičiais ir baigiant tokiais „pažangiečias" kaip Janulaičiai, Toliušiai ir t. t.

Tie visi buržuazijos siekimai turi buti aiškus liaudžiai ir radikalesnei Lietuvos visuomenei; o ypač jaunimui kuris deka konkordato su Roma tapo atiduotas į juodašimtiškų jezuitų rankas.

Kaip musų krašto buržuazija prisidengusi patriotizmo skraistemis ir tam panašiomis politinemis machinacijomis sudare politiškai-socialinį frontą iš vienos puses — taip lygiai darbo mases, radikalioji ir socialistine intelegentija bei pažangus jaunimas *privalo sudaryti organizuotą ir stiprų revoliucines liaudies demokratijos frontą iš kitos puses*, kad užkiršti kelią tolimesniam reakcijos plietojimuisi musų krašte ir iškovoti visam kraštui šviesesnę bei kulturingesne ateiti. To atsiekti, revoliucinė liaudies demokratija gali, *tik sutriuškinus revoliucines kovos keliu fašistinę* diktaturą ir paemus valdžią į savo rankas. *Kitos išeities ir kitų kelių neieškokime nes jų nera*. Tera tik tas vienas kelias kuriuo liaudis eidama gali išbristi is to vargo, skurdo išnaudojimo, kuriame ji šiandien yra. Jei mes giliau pažvelgsime ir apsidairysim aplink, tai pamatysim, kad savo esmėje ir visame pasauly paskutinių laiku ta linkme pradeda eiti darbininkiškos mases, siekdamos šviesesnio rytojaus. Kitaip negali buti ir musų mužikiskoj, nuskurdusioj Lietuvoj.

P. Meteoras.

Jungtomis jėgomis.

Buvo laikas musų tautos gyvenime, kada tik suburę viso krašto gyvąsias jegas vallojome pasiekti nepriklausomo gyvenimo. Tai buvo tuoj po pasaulinio karo. Iš karo griuvėsių kilanti Lietuva turejo kariauti prieš vokiečius, rusus ir lenkus. Iš nieko reikejo sukurti valstybinis aparatas. Be kariuomenes, be pinigų,

karo išgriautame ir suvargintame krašte padareme stebuklus. Apgyneme ir įstiprinome savo nepriklausomybę. Padejome pamatus šviesesnei musų krašto ateičiai. Pajegeme tą padaryti todel, kad atmetę į šalį visus tarpusavius ginčius, partines sąskaitas, visi kam brangi buvo teviškes laisve, stojome į bendrą darbą. Tik atsiminkime kokiu entuziazmu buvo sutiktas pirmojo koalicinio kabineto atsišaukimas! Po Smetonos ir Voldemaro snaudimo ir flirto su vokiečiais, lenkais ir gudais, koalicija staiga pajudino visą tautą, pakilo savanoriai, prasidejo gyvas darbas, iškovojome laisvę.

Bet neužtenka laisvę iškovoti, reikia moketi ją ir apginti. Dabar jau dveji metai kaip Lietuva pergyvena vergijos atsirugimą. Apsivogęs Voldemaras pamyne Lietuvos laisvę ir iš laisvų piliečių padare mus tokiais pat vergais, kokiais buvome po caro ir kaizerio botagu. Jau dveji metai kai Lietuva pavergta, Lietuvos turtai aikvojami, piliečiai persekiojami, krašto pažanga sustabdyta. Dveji metai reakcijos slogutis užgule kraštą, o tarpusaviai demokratų ginčai ir nepasitikejimas vienų kitais neleidžia suduoti smurtininkams tautininkams mirtiną smugį. Jungstomis jegomis galima trumpu laiku sudoroti Voldemarą su visa jo niekšų šaika ir įstatyti Lietuvos gyvenimą į demokratines vežes.

Neva demokratai, bailiai ir įvairus privisę, savo kailio ideologai kalba apie dabartines valdžios demokratinę evoliuciją. Kiti vel įkalbineja tautininkams, kad šie gerumu atsisakytų kraštą smaugę ir laikytųsi nors ir smetonines konstitucijos ribose. Netruksta ne tokių, kurie del visa ko neatsisakydami nuo savo „demokratiškų" įsitikinimų eina tam paciam Voldemarui talkon atlikdami už siltas vietas ir ordenus tautininkų bernų darbą. Demokratines partijos apardytos, pletkuose paskendusios nedaro sprendžiamo žoglo. Visi laukia, o tautininkai valdo ir šaiposi iš milžiniškos krašto daugumos, kuri nepajegia atsikratyti erkių edančių Lietuvos kuną.

Širdis kaista pažiurejus į Smetonos Voldemaro valdymą. Kiek tyčiojimosi, kiek paniekinimų! Desimtmečiais kovojome už demokratinę Lietuvą, o dabar burys niekšų spiaudo į tą demokratiją ir jos atstovus kalejimuose pudo! Kiek aukų padejome del laisvos spaudos, o šiandien smetoniniai chamai kapstosi po musų spaudą, kaip nevalyvas gyvulys, tarytum spauda butų mešlynas. Demokratai protestuoja, bet kas deržimordai Musteikiui ir k-o protestai. Žmonese, kurie pripažįsta tik kumstį ir matuskinus keiksmus, protestai tik juoko sukelia. Gana protestų, gana verkšlenimų! Reikia vieningo, visų demokratų suderinto veiksmo. Visi, kas savo veikimo pagrindan deda demokratiją, turi jungtis ir ginklu versti Voldemaro valdžią. Kitos išeities nera. *V. Liaud.*

Redakcijos prierašas: Dedant sį žymaus V. liaudininko straipsnį, tenka pažymeti, kad ir pas juos tur but jau užsibaigs pataikavimo politika ir keliaklupčiojimas pries surugusios smetonos „sostą".

Lietuvos Jaunime!

Tavo rankose musų tautos ateitis, tu esi atžala iš kurios tures išaugti visuomene. Tavo pareiga, pasiruošti tinkamai darbui, kurį sutiksi, nors jo ir nenoretumei, bet kurį neša tau gyvenimas. O gyvenimas galvatrukčiais begdamas, neša vis naujus reiškinius, naujas aplinkybe, daug painesnes ir sunkesnes. Ir apdalina visus nei vieno neaplenkdamas. Gyvenimas prie žmonių nesustoja ir nesitaiko prie jų, bet žmones, kurie nepasiruošę gyvenimą sutikti, priversti yra pasitraukti iš kelio, išnykti gyvenimo bangose. Tą mums sako praeitis, tą mums rodo dabartis, kad tie, kurie nesugeba naujo gyvenimo pasitikti, kurie negali su savo supelejusiom doktrinom atsiskirti, palieka toli užpakaly ir visiems laikams žuna.

Tad jaunuoli-le! Ar statai sau sį klausimą? Ar supranti, kad stovi naujo gyvenimo angoj? Ar dirbi ką nors savęs paruosimui, kad iš tavęs galetų išaugti tikrai tinkama medžiaga sudarymui visuomenes pilnai pasiruošusios gyvenimą sutikti? Ar esi užtikrintas—ta, kad is gyvenimo nereikes pasitraukti? Pagalvok apie tai ir daryk visa kas reikalinga, kad nesakytumei jog „jau per velu, žustu, nes gyvenimui nepasiruošiau"...

Pakol tu galvosi, leisk mums, jaunuoli-le, pažvelgti į tas aplinkybes, kuriose tau tenka ruoštis busimam visuomenes gyvenimui.

Visos Lietuvos mokyklos, kuriose ruošiama busimoji visuomene, apdetos griežta kontrole kapelionų ir žemiausios rušies gaivalų — žvalgybininkų. Šie du sąjungininkai stropiai saugo, kad jaunuolio-les galvoj nesužibėtų prakilnesne mintis, gilesne ideja. Jie seka mokinių kiekvieną judesį ir žiauriausiomis priemonemis sunaikina kiekvieną šviesesnį spindulelį, užgniaužia kiekvieną laisvesnę mintį.

Už mokyklos sienų jaunimą irgi tyko praryti pastatytasis devyngalvis siaubunas. Čia tapgi jaunimą slegia sunki tamsybes apaštalų letena. Visos progresyves jaunimo organizacijos k. a. „Kulturos" bureliai, Jaunimo Sąjungos Skyriai, Žiežirbininkų ir kitos organizacijos uždarytos, arba uždaromos. Susirinkimų, kuriuose galetų pasisemti nors kiek šviesos, aptarti naujus gyvenimo reiškinius, pasiklausyti paskaitų, referatų arba šiaip pasidalinti mintimis ir t. t., „visagaliai" komendantai jaunimui neleidžia. Maža to, kad susirinkimams leidimų neduoda — labiau susipratusius jaunuolius-les, kaip įmanydami persekioja, kalejimuose pudo, susaudo, arba šiaip nužudo bekankindami viduramžio inkvizicijų priemonemis.

Vakareliams ruošti leidimų neduoda. O jei kada ir duoda, tai kuomet jau viskas vargais negalais suruosta, daug darbo padeta, žiurek p. Komendantas leidimą atšaukia. Štai tau ir visi vargai ir išlaidos eina niekais. Dažnai buna ir taip. Jaunimas gauna leidimą vakareliui suruosti, daro repeticijas. Čia žiurek iš kur buvęs nebuvęs pribuva šnipas ir noredamas užsidirbti pinigų, arba gauti iš „tautos vadų" blekinį medalį,

P. VINGIRIS.

Lietuva!

Lietuva! Tu buvai arklys be kamanų paleistas,
arklys laisvas, kuris kase sniegą
ir per laukus ir per girias kaip laisvas vejas bego.
Lietuva — Tu!

Dabar: užnere tau ant kaklo virvę
ir lyg pasenusią kumelę velka balon.
Krankliai įširdę
laukia tavo galo.

Lietuva! Kilk! Pulkai artojų
sustos ant kojų
ir tuoj nubloks tą sunkią juodą naštą,
kur smaugia kraštą

Lietuviai! mes nudesime tą žaltį,
kuris prie gedos stulpo nori Lietuvą prikalti.
Artojų kraštą tegu valdo
tik tie, kur žemę aria ir kastuvais skaldo!

1928—XII—6.

„SUKAKTUVĖS"

Voldemaras: Štai jau du metai kaip mes dideliais žingsniais progresuojam.
Smetona: O mes, progreso pastiprinimui, jums, ponai karininkai „žvygio" medalį už jusų narsumą.

įskundžia, kad ten tai, tokie tai asmenis turejo slaptą susirinkimą ir taresi del smetonines valdžios nuvertimo. Ir to jau pilnai užtenka, kad susirinkimo dalyviai butų suimti, tardyti, tukstantinemis pabaudomis apdeti, į kalejimus sugrusti ir net sudarius karo lauko teismą— susaudyti!

Štai kokiose sąlygose musų jaunimas, toj' graži tautos atžala, ruosiasi busimam visuomeniniam gyvenimui.

„Krikščioniskaisiais" laikais, taip pat ejo vardan visagalio Dievo persekiojimai ir kankinimai, bet rodesi tarytum nebuvo taip žiaurus. Dabar, kuomet Lietuvos valdžios priesaky atsistojo „tautos vadai" tie vadinami patriotai iš patiltes, visi žiaurumai padvigubejo.

Bet jaunimui nereikia nusiminti: *nera pasauly tokios galybes kuri įstengtų užsmaugti idejas!* Didžiai apsigauna tie, kurie žmonių krauju ir asarom plukdydami Lietuvos žemę stengiasi išnaikinti besiveržiančias į platųjį pasaulį laisvas mintis. Veltui tų niekadejų pastangos! Kiekvienas jaunuolis-lė, visa siela atjaučia dabartines padeties biaurumą ir yra pasiryžęs kovoti už laisvę, už gražų šviesų rytojų, už išsiliuosavimą pavergtosios liaudies!

Žiaurieji Lietuvos despotai, mato jaunimo, o drauge ir visos liaudies pasiryžimą, nujaučia besiartinančią teismo valandą, todel iš vienos puses sustiprino persekiojimus ir kankinimus, bet iš antros — pasiruoše sau urvus, kad galėtų, revoliucinei audrai užšvietus, kaip tie nakties apuokai pasislepti!

Lietuvos jaunime! Artinasi kritiška išsiliuosavimo valanda!

Tu busi pirmas, kuris tures stoti busimo Lietuvos gyvenimo priesakin! Ar esi jau pasiruosęs? Ar esi jau susiorganizavęs į slaptas kovos organizacijas? Jei ne, tai nieko nelaukdamas organizuokis ir stok į griežtą kovą su smurtininkais—„tautos vadais" ir jų pakalikais už sviesų, laisvą, laimingą Lietuvos rytojų!

Lietuvos Respublikos Gynėjų
Sąjungos, Žemaitijos Komitetas!

Telšiai, Lapkritis, 1928 m.

Karininko balsas.

Karininkai valdo Lietuvą, o karininkų gyvenimas dabartines Smetonos ir Plechavičiaus Lietuvoj nera saldus. Reikia žinoti, kad ne visi karininkai parsidave chuliganui Plechavičiui, daugumas jų visai politika neužsiima ir nesiįdomauja. Nemaža karininkų yra ir simpatizuojančių kairiesiems — liaudininkams, ukininkų partijai ir net socialdemokratams. Ot tų tai kairiųjų ir nepolitikuojančių karininkų gyvenimas yra nepakenciamas. Plechavičius turi karininkijoj savo špionus, kiekvienoj kariuomenes dalyje yra „komsomolcų jaceikos", kur yra susimetę karininkai tautininkai. „Komsomolcai" faktiškai valdo visus karininkus; jie renka žinias apie kitus karininkus; šnipineja apie dalių viršininkų ištikimybę; nurodo Plechavičiui kuriuos karininkus reikia visai išvyti arba iskelti į kitą dalį. Yra visa eile karininkų kuriuos gainioja iš vienos dalies į kitą. Šnipinejimas karininkų tarpe pasieke auksčiausio laipsnio. Priejo iki to, kad karininkas su savo geriausiu draugu karininku bijo atvirai kalbeti. Karininkų pasikalbejimuose politinių klausimų niekada neliečiama, nes kiekvienas bijo isdavimo, arba ir melagingo įskundimo. Nepasitikejimas viens kitu yra tiek didelis, jog gyvenimas kartais darosi visai nepakenčiamas. Kiekvienas karininkas, nekomsomolcas, kas dieną gali laukti, kad jį del kokio nors menknieko, ar įskundimo is kariuomenes išmes, arba iškels kur į kokį užkampį. Netikrumas ryt diena ir nuolatine nepasitikejimo atmosfera daro gyvenimą nepakenčiamu padoriam žmogui kariuomenej.

Daug karininkams kraujo sugadina neteisingas karininkų kilnojimas į aukštesnį laipsnį. Pasakiška karjera girtuoklio Glovackio ir nemoksos Plechavičiaus visiems yra žinoma. Bet tokių pavyzdžių galima nurodyti desetkais, kur vien tik už ilgą liežuvį, už mokejimą prisigerinti komsomolcams karininkai yra pakeliami į aukštesnį laipsnį. Smetoninej kariuomenej karininkas išsitarnauja ne savo žiniomis, savo gabumais, bet ilgu liežuviu ir šnipinejimu prieš savo kolegas. Tuo tarpu daug ilgai tarnaujančių karininkų ir nemažai užsipelniusių musų kariuomenei sistematiskai yra apeina-

mi ir net pažeminami. Skaudu ir pykta, bet, deja, taip yra. Kartais geda darosi nešioti munderių Plechavičiaus ir Glovackio suterliotą, bet nera kur detis. Aš žinau daugybę karininkų, kurie noretų mesti tarnybą kariuomenej ir eiti kokio kito darbo dirbti, bet nera kur detis. Lietuvoje ir taip yra stoka vietų, o juo labiau įtariamam demokratiškose simpatijose karininkui, be specialių žinių, išskyrus kariškas, tarnybos ir iš viso nera ko tiketis surasti. Tiktai tas neturejimas kur detis ir verčia daugelį karininkų vilkti Plechavičiaus jungą.

Labai klista tie, kas mano, jog visi karininkai yra sutižėliui Smetonai ir chuliganui Plechavičiui atsidavę. Visai taip nera. Ir karininkas, jei jis nera komsomolcas ar nieksas šnipas Voldemaro valdomoj Lietuvoj yra pavergtas, užguitas ir toks pat bebalsis gyvulys, kaip ir milžiniška Lietuvos piliečių dauguma. Esu tikras, kad daugumas karininkų su didesniu pasišventimu tarnautų Lietuvai, kurią valdo tautos rinktas Seimas, negu Lietuvai, kurioj saujele priesaikos laužytojų gali laisvai nekaltus žmones persekioti ir iždą vogti. Nors ir esame apstatyti šnipais ir todel vengiame bet kokių politinių kalbų, bet ir mums yra žinomos vagystes ponų Voldemaro, Plechavičiaus, Merkio ir k. Žinome ką gavo Plechavičius, Mačiulka ir kiti už perversmo padarymą. Žinome pulk. Merkio kyšių istoriją. Visa tai nejuntant plinta po kariuomenę ir erzina karininkus. Reikia dar pasakyti, kad daugelis nepolitikuojančių karininkų bijo demokratiško perversmo, nes yra įsitikinę, kad po perversmo visus karininkus socialdemokratai skers. Gal tai kam atrodyti juokinga, bet toki mintis karininkų tarpe tikrai yra. Gal tai Rusijos karininkijos likimas taip paveike musų karininkų pažiuras. Tuo tik ir galima išaiškinti, kad daugelis karininkų, nors Voldemarui—Plechavičiui visai nepritaria, bet visgi randa, kad geriau jų valdžia, negu naujas demokratiškas perversmas. Ant taip galvojančių karininkų demokratišką perversmą ruošiantieji negali deti savo vilčių, bet užtat pirmą dieną po perversmo jie visi bus musų pusej. Visi simptomai rodo, kad nebeilgai valdys Lietuvą dabartine vagių valdžia ir demokratiškoji karininkija gales atvirai pasisakyti su visa tauta pries užgrobikus.

Kap. X. Y.

Voldemaro „žmona".

Lietuvos diktatorius, kaip ir paprasti žmones, turi pačią, kuria visur su savim vedžiojasi ir vežiojasi, vadindamas ją savo žmona. Bet iš tikrųjų ji nera jo žmona, bet tik sugulove, nes jis niekados su ja neeme jokio sliubo. Tai paprasta prancuze, turinti tik gerai išdresiruotą pasturgalį. Voldemaras, kelis kartus tos prancuzes pameginęs, rado ją sau tinkamą, pavilijo ją nuo jos vyro, profesoriaus Jaščenkos, ir apgivendino pas save. Kad nebutų skandalo, Voldemaras, sako, kompensavęs Jaščenkai šį „nuostolį", sumokedamas jam bene 40 tukstančių litų, kitaip sakant, Voldemaras nusipirko sau sugulovę, kurią dabar visiems rodo, kaipo savo žmoną, ir kuriai karininkai ir kiti aukštieji „valstybes vyrai", kai ji suteikia kada jiems garbes paduoti ranką, tą ranką bučiuoja.

Apie šitą Voldemaro „žmoną" žino jau visas pasaulis, ir užsienių laikraščiai dabar, del pajuokos, visur Voldemarą mini su „žmona".

Kunigo vaikas.

Dvejopas teisingumas

„Liet. Aidas" 196-me n-je paminedamas, kad žinios apie Ustjanovskienes nužudymą esą žymiai ispustos, sako, kad

„Prokuratura toliau uoliai veda tardymą, bet atsisako duoti spaudai žinių apie kvotos davinius. Baudžiamasis Statutas draudžia skelbti kvotos davinius, nes del to dažnai nukenčia į bylą įveltų nekaltų asmenų garbe".

Matyt, Baudž. Statutas draudžia skelbti tik praloto Olšauskio kvotos davinius, nes tas pralotas yra įtariamas užsmaugęs Ustjanovskienę, taigi tie daviniai gali sukompromituoti ištvirkusį kunigų luomą. O kai žvalgyba ar teismo tardytojas duoda laikraščiams ištisus nuorašus iš politinių kalinių kvotų, ir paskui tomis ištraukomis operuoja žmonems akis monyti, — tai Baudž. Statutas, tur but, leidžia! *T.*

Dar apie tą patį „teisingumą".

Pralotas Olšauskas, vengdamas bedos už Ustjanovskienes pasmaugimą, sako, buvo bandęs pabegti į užsienį, bet Kauno stoty buvęs policijos pagautas, tačiau po kvotos vel paleistas.

Dabar, kad isvengus gręsiančios bausmes, sako, daktarų konsiliumo pripažintas bepročiu.

Lietuvos teismų praktikoje dar nera mums žinomo ne vieno atsitikimo, kad politinis kalinys, tikslu išvaduoti jį nuo bausmes, butų buvęs pripažintas bepročiu, nors laike žvalgybos kvotų elektrizuojamas kiekvienas gali lengvai iš proto išeiti.

Bet kai ištinka beda dvasiškį ar kapitalistinį niekšą, tai jam eina pagalbon ir policija, ir istatymai, ir mokslo vyrai, nes visi jie yra jo papirkti.

P.

KORESPONDENCIJOS.

Gimnazijos mokiniai fašistų tarnai.

Utena. Čia fošistai priviliojo keliatą silpnabudžių moksleivių buti jų bernais, t. y. organizuoti jaunimą į fašistinę jaunimo organizaciją vadinama „Jaunoji Lietuva". Kiekvienas prisirašydamas prie tos organizacijos įmoka vieną litą, kuris eina organizatoriaus naudai. Kas suorganizuoja nemažiau kaip šimtą asmenų, tai dar, apart tų surinktų pinigų, gauna honorarą nuo 50—100 litų. Jaunimui jau atsibodo fošistinis jungas ir visus tokius organizatorius siunčia velniop, bet tuomet organizatoriai griebiasi kitokių priemonių pav., visai neatsiklausę įtraukia į sąrašą, o paskiau jei toks asmuo užprotestuoja, tai apšaukiamas „priešvalstybiniu" ir perduodamas policijai sekti.

Organizatorius tokiu budu sudaręs simtą narių šiandien is fašistų gauna honorarą, bet ką gaus rytoj nuo tų pačių su kuriais šiandien tarp elgiasi?

Už faktus atsakau. *Jurgis.*

Iš emigrantų gyvenimo.

Slokas. Nedideliama Latvijos pajurio miestely Sloke jau antri metai gyvena burelis lietuvių politinių emigrantų. Šiuo tarpu gyvena čia 8 žmones, dirba akmenų laužykloje prie akmenų laužimo ir krovimo. Darbas akordinis, sunkus, reikalauja daug jegų ir įpratimo. Vidutinis uždarbis siekia 4—5 latų per dieną. Prie darbo tenka nudeveti daug apavo ir pirštinių. Kartais darbo kuriam laikui pritruksta. Nesenai 2 savaiti nebuvo darbo. Tokie pertrukiai sunkiai atsiliepia į dirbančiųjų biudžetą. Pragyvenimo žvilgsniu Slokas brangiausia vieta Latvijoj. Iš artimesnių apylinkių produktų nieks neprivežа, tenka juos gabenti is toliau. Be to, Slokas kurortinis miestelis ir Rygoje galima pigiau issimaitinti, negu čia. Vienas emigrantas, Gave-

nas Jonas, del sunkių gyvenimo sąlygų susirgo ir jau metai kaip guli ligoninej. Ligonis 6 men. buvo išlaikomas ligonių kasos, o dabar išlaikomas valstybes lešomis. Santykiai emigrantų su vietiniais gyventojais ir prie darbo su kitais darbininkais geri. Politiniu nusistatymu daugumas vietinių pol. emigrantų valstiečiai liaudininkai, yra šaulių. Dabar kai kurie įstojo į Latv. Darb. Sporto ir Sargų Sąjungą. Visi vietiniai emigrantai laukia progos grįžti į Lietuvą ir su ginklu rankoje prisideti prie Lietuvos liaudies išsivadavimo.

Ryga. Čia jau senokai, kieno tai rupestinga ranka atgabeno iš Kauno su užsienio pasu „klasiniai susipratusį" ponaitį *Pauliukevičių* ir patupde I-on Rygos lietuvių mokyklon. Šis ponaitis, kaip aiskeja, savo darbą nuo pat pradžios atlieka labai uoliai ir sąžiningai. „Pirmyn" skaitytojams jau žinoma, kaip tas pats Pauliukevičius mėgino išprovokuoti polit. emigrantų kongresą Rygoj. Prieš kongresą ir tuojau po jo, pas Pauliukevičių lankesi iš Kauno nemažesni už jį džentelmenai pasitarimams. Vienok nežiurint to viso „klasiniai susipratęs" Pauliukevičius buvo ir tebera didelis komunistų „Balso" bendradarbis, kur pasirasineja ka po *Ben.* „Balsas" ir Kaunas per Pauliukevičių atlieka ir „tautai ir proletariatui" d delius darbus. Prie progos verta paminejimo Pauliukevičiaus dar ir sekanti provokacija. Rygoj pasirode laikraštis „Laisvas Žodis". Pauliukevičius paraše į tą laikrašti straipsnį ir išgyre konsulą Gylį. Po to tas pats Pauliukevičius raso straipsnius jau „Balsui" ir šaukia, kad „Laisvas Žodis" leidžiamas fašistų pinigais, nes išgyre konsulą Gylį! Vadinasi šis miklus ponaitis išnaudoja abi savo ranki: kairioji dirba komunistų „Balsui", dešinioji — Kauno vidaus reikalų ministerijai.

Rygoj Pauliukevičius vadovauja „kairiausiais" ir kiek įmanydamas šmeiž a socialdemokratus. Jo padejeju yra garsusis *Levin*, kuris Šiauliuose laike viešuosius namus su 7 fejom ir šiaulečius praktikoj mokino „komchozo".

Šitokie tai vyrai, susispietę apie „Balsą" pretenduoja į vadovavimą darbininkų. Rygoj jų yra net keletas, bet apie likusius kitą kartą.

Maike.

Gardinas. Š. m. gruodžio m. 2 d. pol. emigrantai socialdemokratai gyvenantieji Gardine, padare visuotiną narių ir kandidatų suširinkimą.

Susirinkime buvo referuota L. S. D. P. statutas ir ypatingai apsistota ties klausimu, kodel Lietuvos darbo žmonems reikalinga socialdemokratų partija ir kokios jos narių pareigos.

Po referato buvo išrinktas vietos organizacijos komitetas iš 7 asmenų, kurie pasidalijo pareigas sekančiai: komiteto pirmininkas — J. Plečkaitis, vice-pirmininkas Pavilionis, sekretorius Kazlauskas ir Višniauskas, Vaitvila, Gitutis ir Kriaučenka nariai.

Baigus susirinkimą buvo sudainuota Internacionalas, kovoj jus pražuvot, oi tai laikai tai gadyne ir k. revoliucines dainos. *V.*

Kaunas Š. m. lapkričio m. 25 d. kariuomenes 10 metų sukaktuvių šventej, garsusis Plechavičius laike prakalbą, kurioj pažymejęs musų kariuomenes nuopelnus pabreže, kad visų didžiausis „nuopelnas" buvęs tai gruodžio 17 d. nuvertimas demokratines vyriausybes. Po šių Plechavičiaus žodžių buvo iš anksto sutarta, kad kariuomene privalo sušukti tris kartus „valio" (taip buvo kareiviams kuopų vadų įsakyta). Bet išejo nesusipratimas — pulkų ir kuopų vadai susimąstę stovejo laike Plechavičiaus kalbos ir apie įsakytąjį „valio", matomai, visiškai pamiršo. Silpnutis „valio" pasigirdo tik nuo estrados, kame už Plechavičiaus strepelčiavo „tautos vadų" ir vadienių grupele. O kariuomene nutylejo.

Plechavičius, už šitoki nepagerbimą „vado" susišauke karininkus ir padare jiems patemijimą.

Matyt, ir karininkija šį patiltes didvyrį jau pradeda tinkamai įvertinki. *Septynioliktasis.*

Lankeliškiai. (Vilkaviškio apskr) Musų valščiuje yra gana daug šnipų, kuriuos čia išvardinsiu, kad d gai ju pasisaugotų.

1) *Mačiokas* Vincas, gyv. Lankeliskių k, šaulys. 2) *Mačiokas* Kazys (Vinco brolis). 3) *Klemeris* Jurgis 110 šaulių burio vadas. 4) *Rūbas*, gyv. Meliniškių k. 5) *Storpirštis* Juozas, gyv. Kumiečių dvare, buv. „žležirbininkas" 6) *Dubauskas* Viktoras, gyv. Juozapavo dvare, 7 ir 8). Du broliai *Šinkauskai*, gyv. Klampučių dvare. Jais visais vadovauja vietos policininkas *Kasputis.*

Šių šnipų rupesčiu yra išduoti į fašistų rankas visai nekalti žmones, k. a.: Bajauskas, Lemanas, Lubinas, Dorinas, Derenčius ir. k. *Kvietkunas.*

Lazdijai Spalių men. 26 diena dr. P. ejo per demarkliniją slaptai ir neše išplatinimui Lazdijų apylinkeje „Pirmyn" knygelių ir atsišaukimų. Kadangi jis kelio per sieną gerai nežinojo tai su savim pasieme tulą Motiejų Lažauninką iš Skarkiškių kaimo (lenkų puseje), gerai žinantį sieną. Lažauninkas nuvede d-gą P. į Lazdijus kur juodu abu išplatino dauk literaturos.

Grįžtant iš Lazdijų. Lažauninkas pasake, jog noris pamatyti savo vieną pažįstamą ir, palikęs d-gą P. už miesto, pats nuejo į miestą. Lažauninkas užtruko mieste dvi valandas, nuo puses vienuolikos nakties iki pusei pirmos. Ką jis veike mieste d-gas P., žinoma, nežino. Bet mane, kad tikrai buvo pas draugą. Nes. P. nors Lažauninką pažinojo ne senai, bet jis rodesi geru, nuoširdžiu žmogum. Apie tai, kad Lažauninkas gali jį išduoti fašistinei žvalgybai d-gui P. ne į galvą neatejo.

Kuomet Lažauninkas sugrįžo iš Lazdijų miesto pas jo belaukiantį P., tai juodu kartu leidosi į kelionę atgal. Nutare eiti plentu pro šiaurinį Galadusio ežero galą, o tenai nedaeję demarklinijos porą kilometrų išsukti iš plento ir pereiti demarkliniją laukuose kur nors mažiau saugojamoje vietoje. Paeję plentu 3 kilometrus priejo Baniškių kaimą. Priešakyje is atstumo 15 žingsnių pasigirdo vienas suvis. P. leidosi per lauką begti. Gi Lažauninkas kur tai dingo nakties tamsumoje. D gas P. išgirdo paskui save daug šuvių ir žingsnius jį besivejančių žmonių. Jis begdamas į kruvą vejaunčių paleido is revolverio keliolika šuvių. Vienu šuvių sužaide į galvą lengvai, kaip veliau pasirode, pasienio policininką, o kitam policininkai kulka pataike tik į skvernus. Vejikai siek tiek atsiliko ir tokiu budu d-gui P. pasiseke nuo jų pasislepti ir laimingai pereiti demarkliniją.

Kai d-gas P. grįžo ir šitą savo nuotikį papasakojo visi apgailestavo, kad vargšas Lažauninkas gal pakliuvo. Tuo tarpu veliau gauta žinių, kad Lažauninką nieks ne nemano suimti, jis sau laisvai vaiksto Lazdijuose. Apie Lažauninką gauta žinių, kurios atrodo tikromis ir iš kurių matyti, kad jis pasipelnimo tikslu buvo d-gą P. išdavęs policijai. Gautos žinios susišaudymą ties Baniškiais vaizduoja štai kaip.

Lažauninkas Lazdijuose nuejo ne pas savo draugą, bet pas žvalgybos valdininką žinomą rakalį Požerą ir jam praneše, kad su juo į Lazdijus atejęs „plečkaitininkas", kuris dabar laukiąs su literatura už miesto. Požera iskarto tare d-gą P. tuojau suimti. Bet, gal but norėdamas gudriau padaryti sutare štai kaip: Lažauninkas ves d-gą P. plentu, o Požera su sauliais ir policija lauks jųdviejų paplentėje. Iškarto paleis

vieną šuvį. Tai bus perspejimas Lažauninkui, kad jis turi pulti į plento griovį. Buvo aišku, kad d-gas P., apie išdavimą nieko nežinodamas išgirdęs šuvį iš taip arti (15 žingsnių) leisis begti. Gi Pozera įsakysiąs šauti tik į tą, kuris begs.

Po to išdavimo, Lažauninkas atejo pas d-gą P. už miesto kaip nekalčiausias ir draugingai besišnekučiuodami nužingsniavo Baniškių kaimo link. Tuo tarpu Požera pasieme is Lazdijų 7 pasienio policininkus ir 6 šaulius taip pat nusiskubino į Baniškius.

Bet Požeros gudrus planas nepavyko, nes d-gas P. nežiurint šaudimo iš 14 šautuvu, jam is nagų istruko.

Lažauninkas taip pat sugrįžo per demarklinįją pas savo tėvą į Skarkiskių kaimą. Kad patirti ar d-gas P. dar slapstosi Lietuvos puseje ar jis jau grižo į Seinus, Lažauninkas atsiunte pas d-go P. žmoną savo tevą paklausti. Senukas tevas atejęs pas P. žmoną paklause ar jos vyras grįžęs ir pabedavojo,, kad, girdi, ir jo sunelio dar nesą. Bet senis melavo. Jį sunus kaip tik pats ir siunte.

Išdavikas Lažauninkas pabuvęs pas tevą po išdavimo dvi dieni nuejo į Lazdijus, kur jam už judošyste duota pasienio policininko vieta. Girdeti, kad Lazdijuose eina areštai. Lažauninkas išdave Požerai žmones, kuriems jis pats davinejo musų literaturą. Kalej me eina žmonių kankinimai.

Kad gauti pasienio policininko vietą Lažauninkas daug žmonių sugrudo į kalejimą. Tik dabar apgailestauja, kad jam nepasisekė nuvaryti į aną pasaulį d-go P.

Tokiems kaip Lažauninkas šlandien Lietuvoj malonios dienos, tik, tur but, jau nebeilgam. *Šaulys.*

Biržai. Lapkričio m. 3 d. buvo vežami Biržų naujokai. Atvarius į stotį, naujokai buvo sukimšti po 40 žm. į siaurojo gelžkeliuko prekių vagonelius. Sedynių vagoneliuose nebuvo, tai iki Šiaulių 11 valandų kelionės teko išstoveti Palydovais buvo atsiųsti 7-to p. pulko kareiviai, kurie matomai fašistų papirkti labai nežmoniškai elgesi su naujokais, nevienas gavo šautuvo buožes bei kumščio paragauti. Piliečių, kurie norejo su naujokais atsisveikinti, prie traukinio neprileido, o kuris ejo, buvo sumuštas. Du piliečiai buvo net sukruvinti, nuvaryti komendanturon ir apkaltinti buk riaušes kelę, vien už tai, kad protestavo prieš naujokų mušimą. Ypatingu žiaurumu pasižymejo palydovų burio puskarininkas, kuris visą laiką begiojo po stotį ir reke, kad areštuosias visus fašistines valdžios priešininkus. Taciau iš viso areštavo tik tris piliecius.

Draugams kareiviams už gaunamus iš fašistines valdžios 5 litus menesiui ir katiliuką surugusių kruopų kasdieną, nereiketų taip labai smarkauti ypač nereiketų savo jaunesnių brolių skriausti.

J. Dinamitas.

Vikonis išvažiavo

Pagarsejęs dviprasmiais žygiais p. Vikonis sykiu su keliais bendrakeleiviais išvažiavo š. m XII. 8 d. iš Rygos, sako, į Pietų Ameriką. Vikonis pradejęs savo politinę karjerą pas bolševikus, veliau prisidejęs prie socialdemokratų pabaige provokacijomis. Jau metai laiko, kaip Vikonis didžiausiu savo uždaviniu skaite kovoti prieš socialdemokratus. Tuo tikslu jis nesibaide ne kokių provokacijų ir žemiausios rušies pletkų. Savo niekšiškais žygiais p. Vikonis bande įsitrinti į komunistus, bet tat jam ir nevisai tepavyko, nes komunistai juo naudojosi tol, kol jo provokacijos visiems paaiškejo, o kai jis jiems nebebuvo reikalingas, tada jie paskelbe jį apvogus jų partiją.

Jo provokacijomis naudojosi ir lietuviška žvalgyba tik nižinia ar žvalgyba ar komunistai jam brangiau už socialdemokratų puldinejimą mokejo. Yra davinių manyti, kad p. Vikonis ne vienų ne kitų pinigų „nezgardijo". Dabar apleidžia vaišingą Rygą visų nekenčiamas, niekinamas ir daugiausia prisidejęs prie lietuviškos politines emigracijos vardo pažeminimo užrubežy. *J.*

„Vyties" ritieriai.

Aptilus kiek Vilniaus lietuvių klerikalų puolimams, užeme jų pozicijas naujieji Lietuvos „patriotai" iš „Vyties" (yra toks, atsiprašant, bajorų laikraštukas). „Patriotai" is „Vyties" nepasisako aiškiai už ką ant mus pyksta, bet tiems „Pirmyn" skaitytojams, kurie žino tų Lietuvos išdavikų taip staigaus „supatriotejimo" priežastis, savaime bus aišku. Taigi sie „mėlynojo kraujo" ritieriai, savo organe aploję politinę emigraciją, kviečia mus į dvikovą!

Ne butų reik lo atsiliepti į tų ritierių pakvietimą, bet mums prisimine gana charakteringas vaizdelis.

Ne kiek senai, kuomet dar žaliavo gražioji vasara, ant vieno Lietuvos kelio, pabaly, teko matyti štai ką:

Senas, medine koja Lietuvos ubagas, užsilipęs ant pasenusio, aklo, įlinkusią nugarą kuino, įsivaizdino save Lietuvos ritieriu ir savo rankoms—botagais mojuodamas pradejo šaukti piliecius į „dvikovą"! Piliečiai girdedami tą šaukimą tik nusišypsojo, bet vaikams ritieris sužadino gardaus džiaugsmo. Taciau, neilgai ir vaikučiams teko džiaugtis: pakilęs menkas vejalis, musų taurųjį ritiešį su visu žirgu nuteške balon, pačion dumblynen!

Taigi su tokios rusies šių dienų „ritieriais" stoti į dvikovą nera reikalo: juos panaikina laikas, kaip ir kiekvieną pasenusį, niekam nebereikalingą daiktą.

Apie kai kurius tų „Don Kichotų" „patriotinius" užsimojimus, prie progos pakalbesime kitą kartą.

Kas pasitiki savo jegoms, tas lengvai nugales vargą.

Redakcijos atsakymas.

Pirn. Eiles gavome, ačiu.
Skuodo apyl. d-gui. 3 litus aukų gavome, ačiu.
Gulb. Plunks. Siuskite mums raštų.
K. susivelavo raštai ne iš musų kalties.
Ryto pašvaistei. Laiško patalpinti nebesuspjeome.
Džiugiui. Ačiu. Liaukiame daugiau.

Šis dvigubas „Pirmyn" Nr. šiais metais paskutinis.

Kviečiame musų draugus platintojus ir skaitytojus ateinančiais metais su dar didesne energija remti, skaityti ir platinti musų vargo ir kovos atvaizdą „Pirmyn".

LAISVA SPAUDA TAI FAŠISTŲ MIRTIS.

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas. „ZORZA" Spaustuvė Vilniuje.